

Aanteekeningen op de Fransche wet van 6 Februari 1893

betreffende

Echtscheiding en scheiding van tafel en bed.

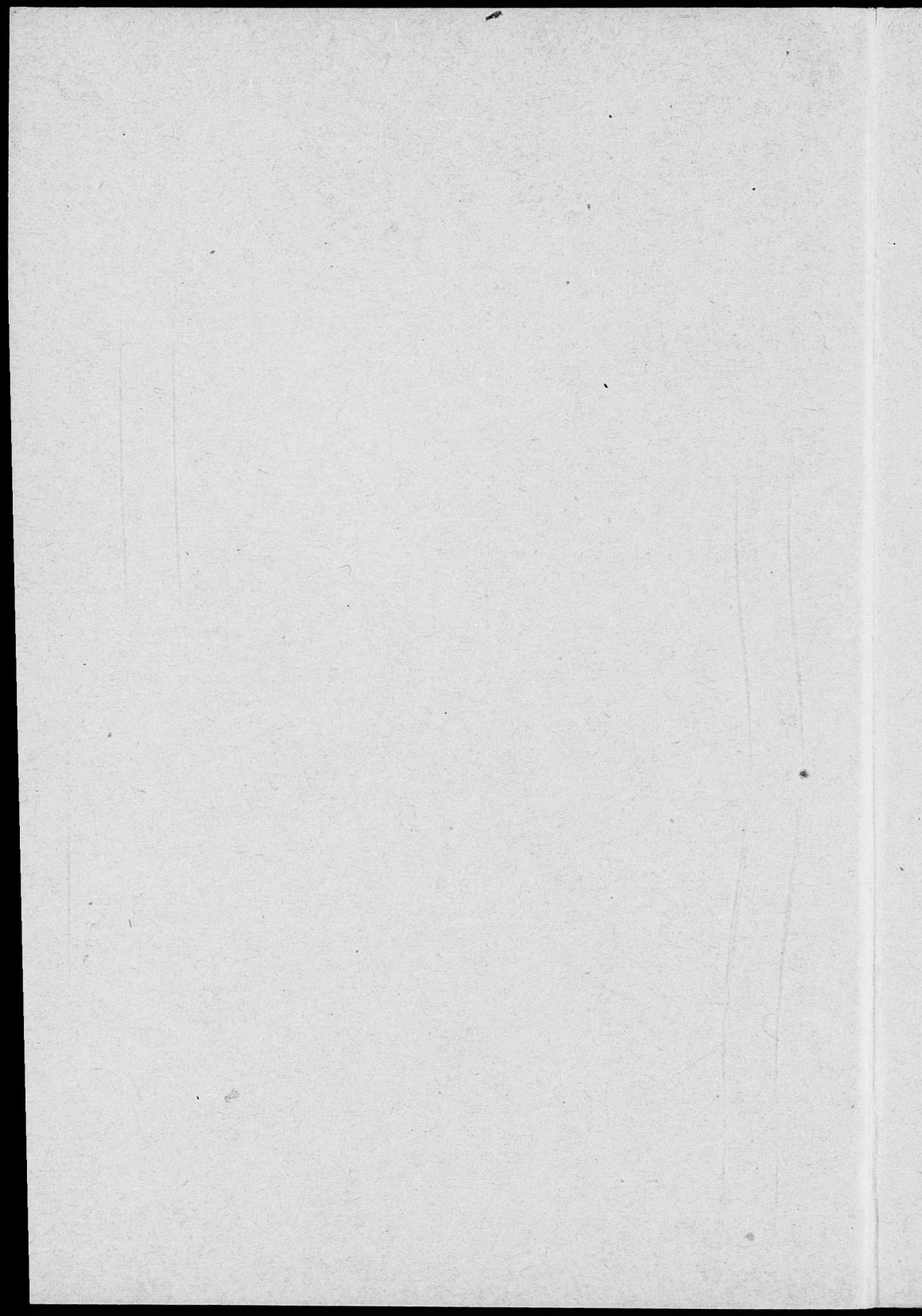
PROEFSCHRIFT

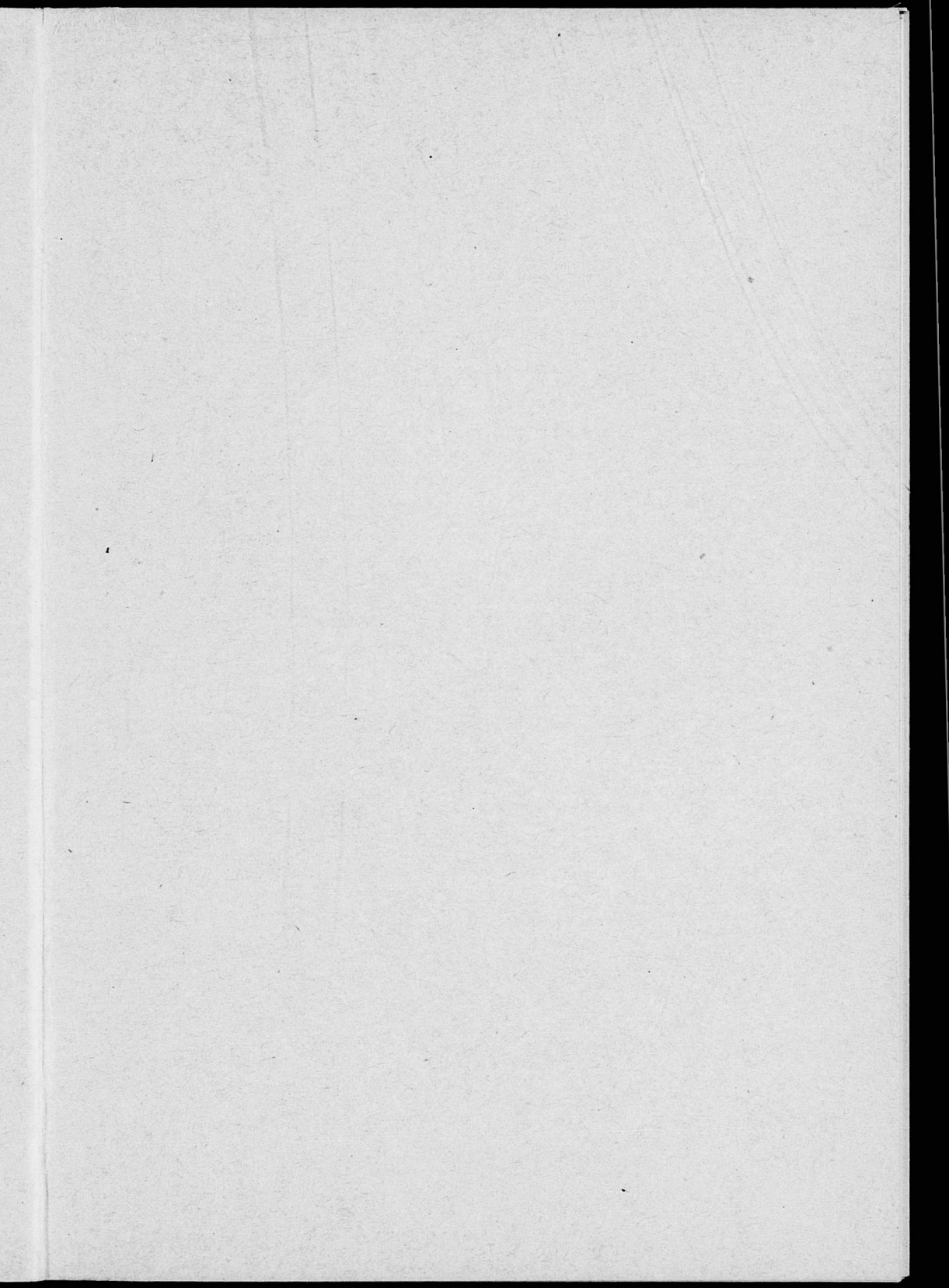
DOOR

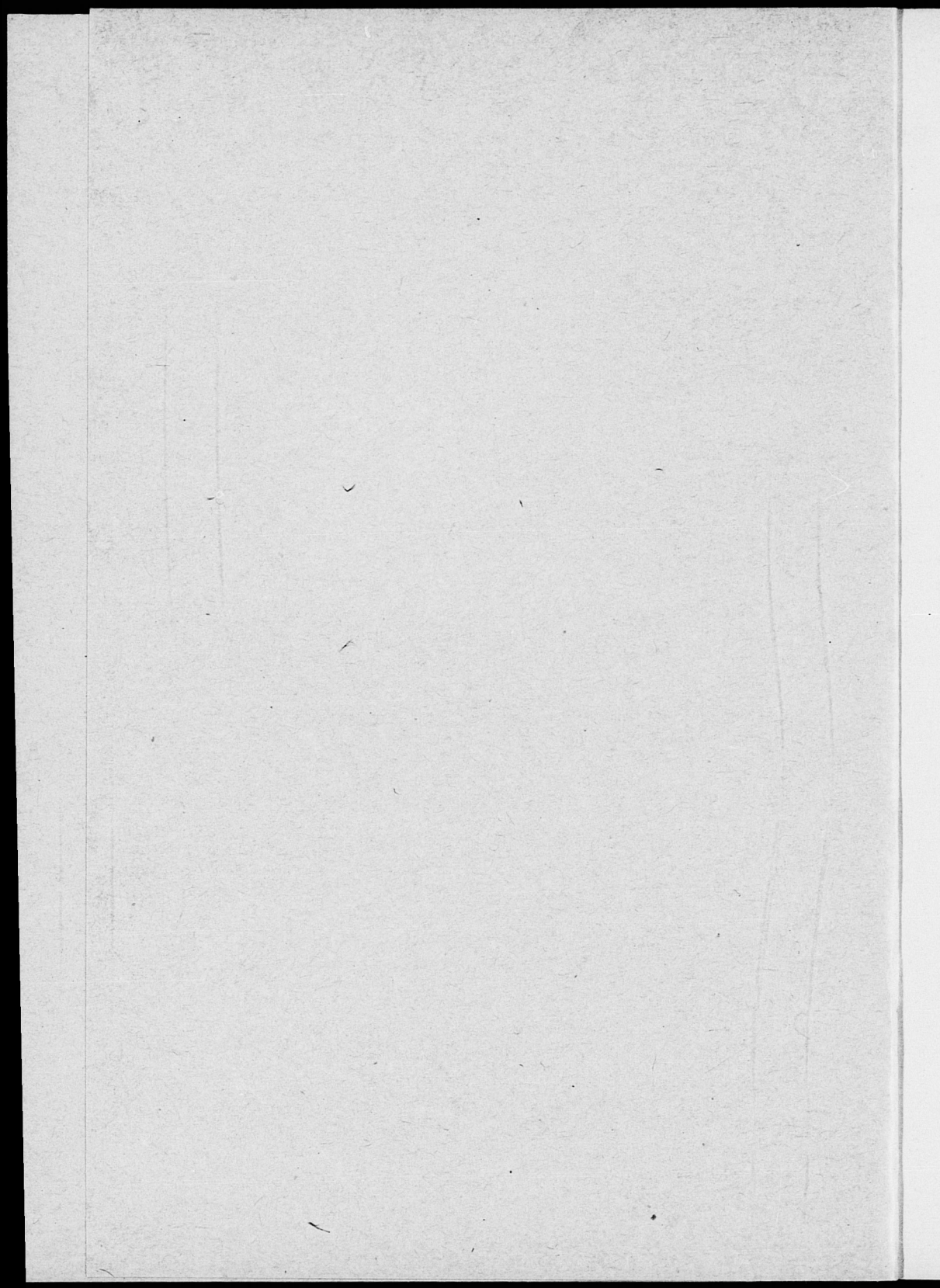
W. M. VAN LANSCHOT.

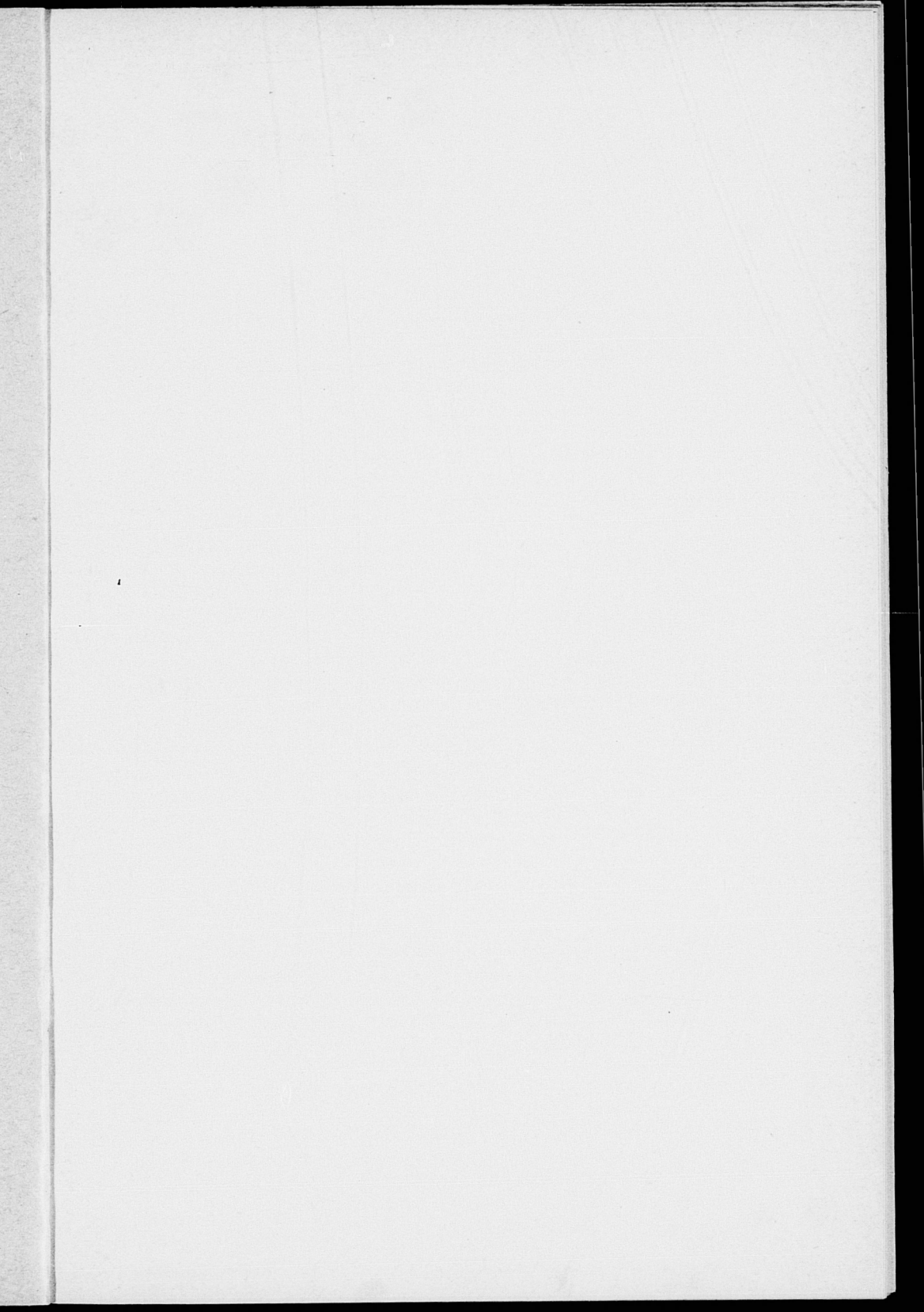


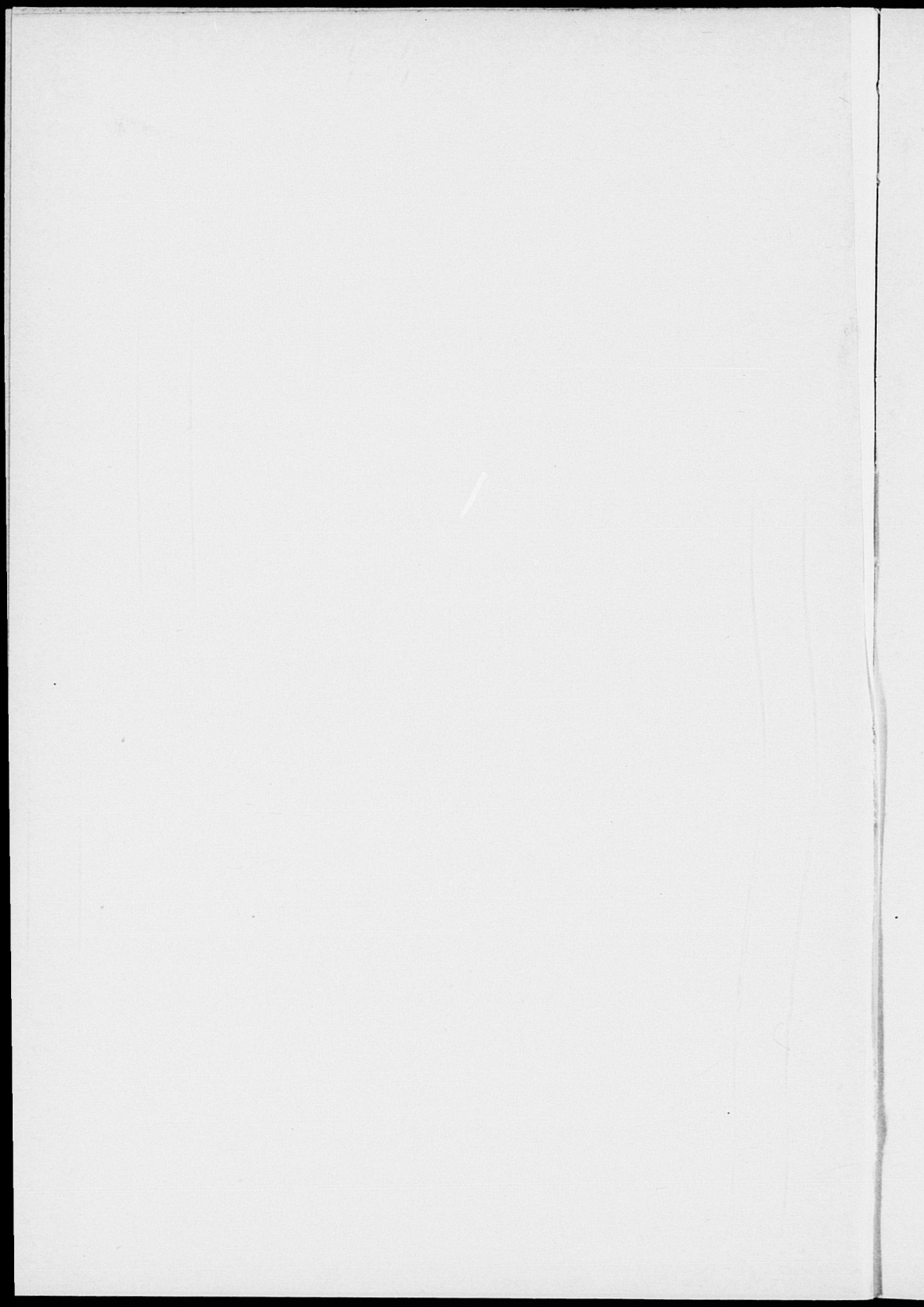
LEIDEN. — P. SOMERWIL.
1893.



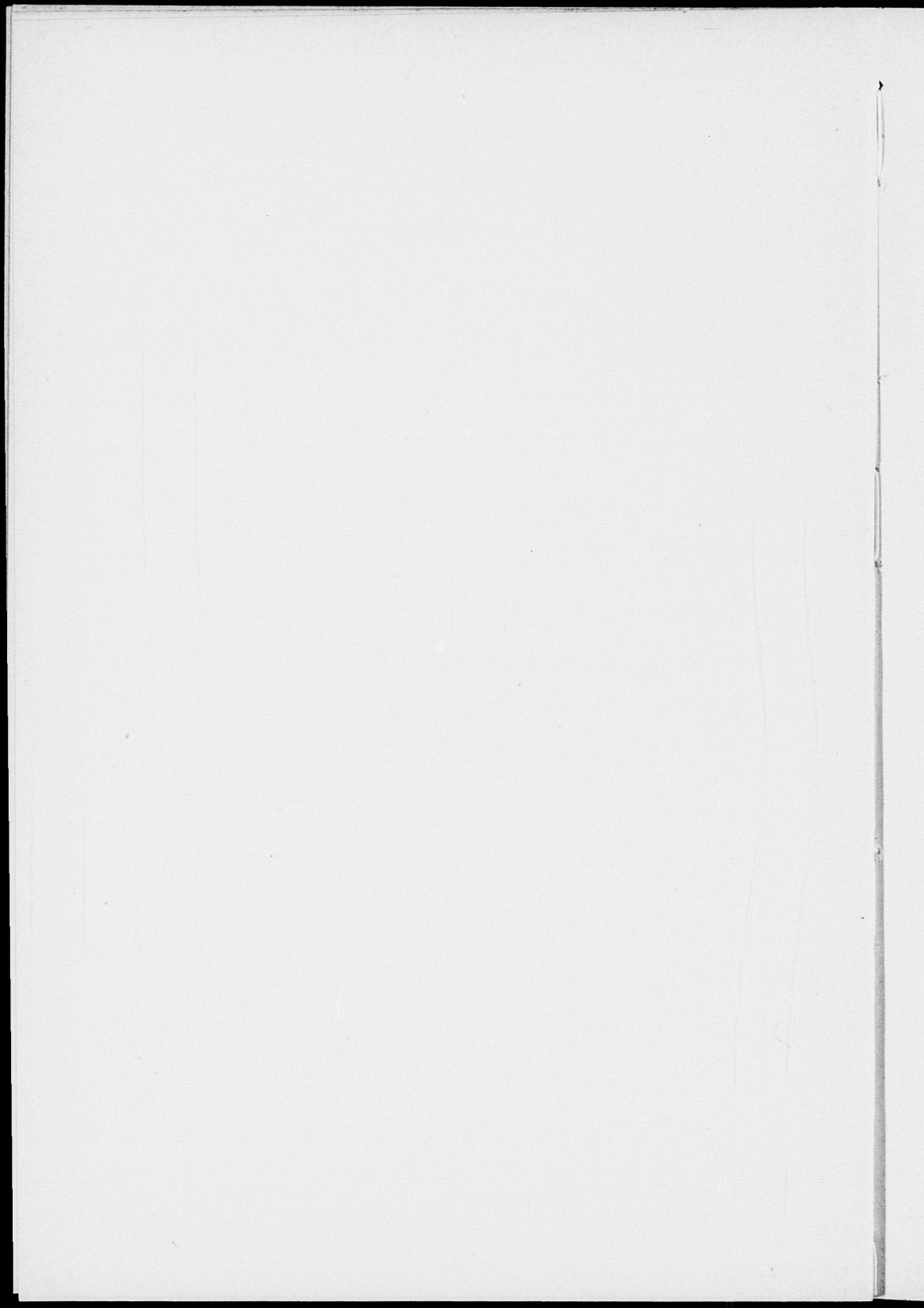








AANTEEKENINGEN OP DE FRANSCHÉ WET VAN
6 FEBRUARI 1893 BETREFFENDE
ECHTSCHÉIDING EN SCHEIDING VAN TAFEL EN BED.



dis Leiden 1893
Aanteekeningen op de Fransche wet van 6 Februari 1893

BETREFFENDE

Echtscheiding en scheiding van tafel en bed.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP,

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE LEIDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Mr. S. J. FOCKEMA ANDRAE,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID,

VOOR DE FACULTEIT TE VERDEDIGEN

op Maandag 18 December 1893, des namiddags ten 3½ ure,

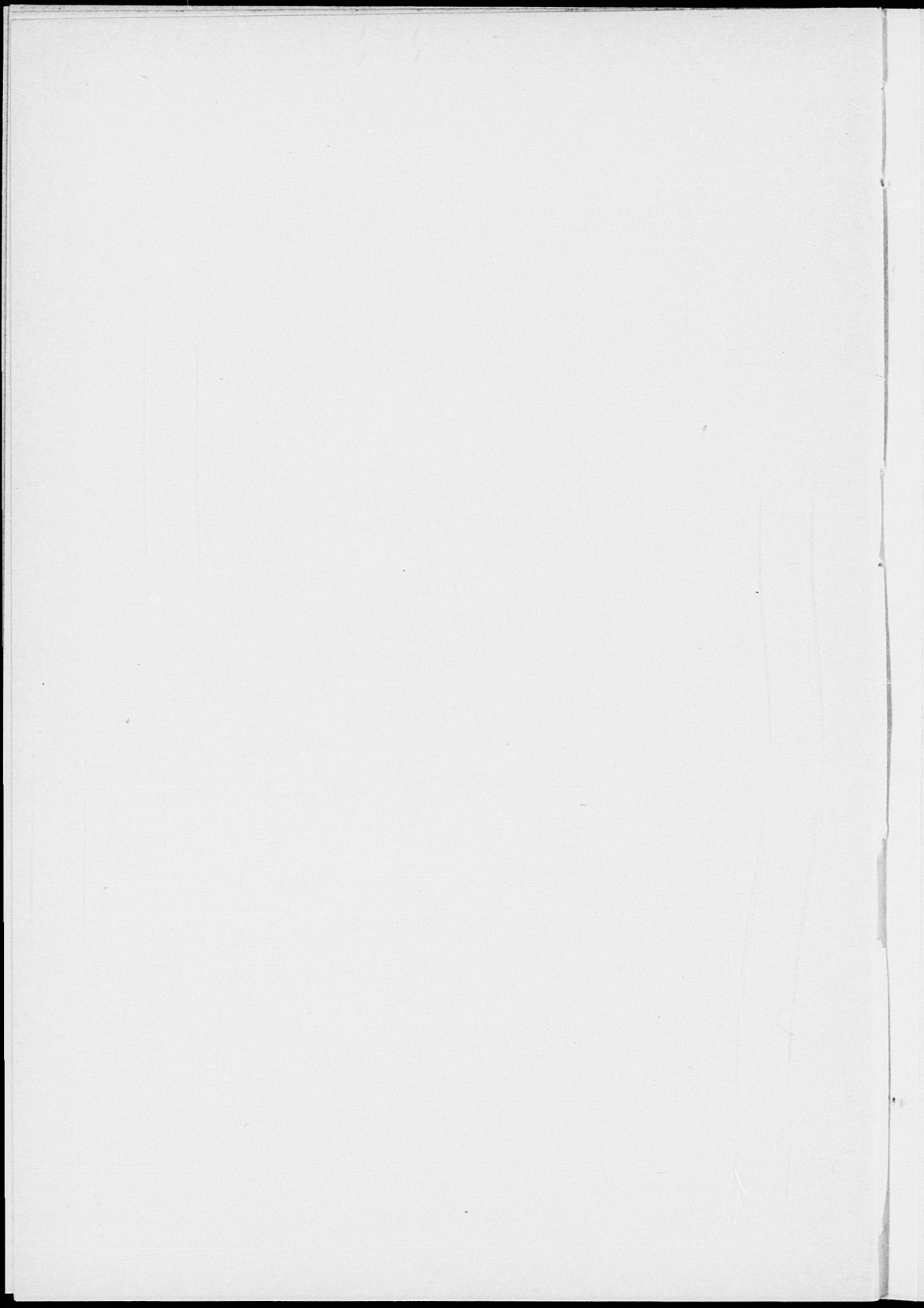
DOOR

WILLEM MARIA VAN LANSCHOT,

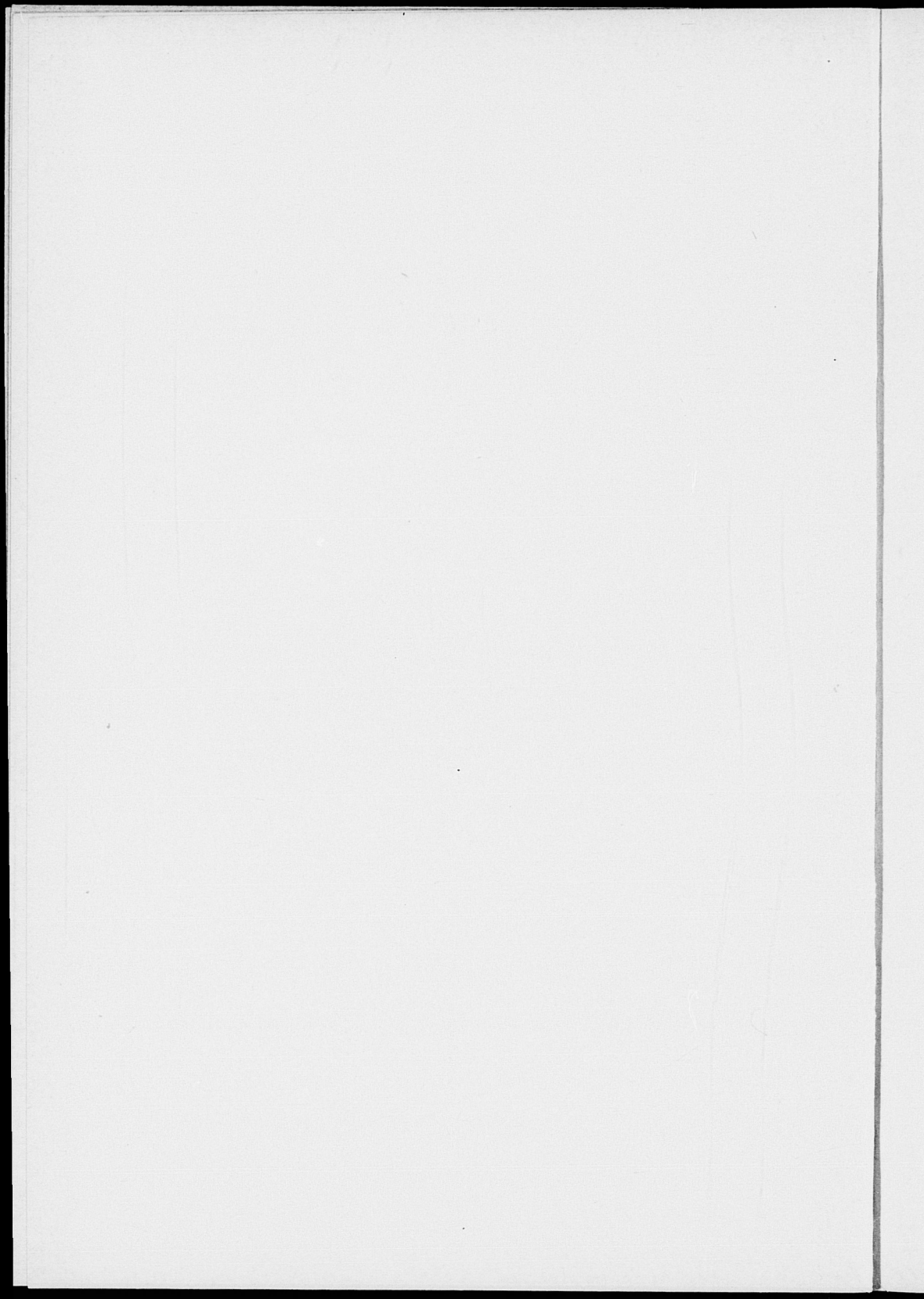
GEBOREN TE 'S HERTOGENBOSCH.

LEIDEN,
P. SOMERWIL.
1893.





AAN MIJNEN VADER.



INLEIDING EN GESCHIEDENIS.

»Tempora mutantur et leges mutantur in illis». Deze wijziging zoude men in het bekende spreekwoord kunnen brengen, waardoor het toepasselijk wordt op de wetgevingen van de meeste landen. De verschillende veranderingen, die het leerstuk van echtscheiding en scheiding van tafel en bed in Frankrijk onderging, kunnen als een treffend voorbeeld hiervan beschouwd worden.

Indien wij den toestand te dien opzichte in Frankrijk nagaan, vinden wij eene bonte mengeling van verschillende systemen, die elkander opvolgden al naar de politieke en godsdienstige verhoudingen van het oogenblik.

Vóór de revolutie bestond alleen de *séparation de corps*; de divorce was toen in Frankrijk onbekend, en men volgde dus in dit opzicht de regels van het Canonieke recht, hetgeen geene verwondering baren kan, als men bedenkt, dat de invloed der geestelijkheid in dien tijd veel grooter was dan thans. Evenals in zoovele andere zaken heeft echter ook hier de revolutie haren invloed doen gelden. Gelijk echter meestal in tijden van onrust geschiedt, was de wijziging niet eene geleidelijke, maar veeleer verviel men van het eene uiterste in het andere, en drukte de wanorde van die dagen haren stempel op het werk des wetgevers. De echtscheiding toch werd toegelaten ook om *incompatibilité d'humeur* en ook de divorce *par consentement mutuel* werd door die wet ingevoerd, terwijl de *séparation de corps* werd afgeschaft.

Toen echter de revolutie voorbij was, en met het keizerschap ook de rust in Frankrijk was wedergekeerd, begreep NAPOLEON dat het een der eerste plichten van den wetgever was, het huwelijk zooveel mogelijk te handhaven, en dit niet alleen om de

maatschappelijke zeden te verbeteren, die er in de revolutie niet op waren vooruitgegaan, maar ook omdat de instandhouding van het huwelijk een der eerste vereischten is voor eene goed geregelde staatsorde.

De Code Napoléon schafte dan ook den divorce op grond van incompatibilité d'humeur af en voerde tegelijkertijd naast de echtscheiding de séparation de corps weder in.

Toen kon men het huwelijk dus niet meer zoo lichtvaardig ongedaan maken, evenals onder de wet van 1792: integendeel werd den echtgenooten de gelegenheid opengesteld om met behoud van het huwelijk zich van de verplichting van samenwoning ontheven te zien, zonder dat de mogelijkheid eener verzoening bleef uitgesloten; en dezen nieuwen maatregel moet men des te meer goedkeuren in een land, waarvan het grootste deel der bevolking Katholiek is.

Op deze wijze toch werden de Katholieken, die zich door hun godsdienst de echtscheiding verboden zagen, in staat gesteld om zich aan het ongemak van een gedwongen samenleving te onttrekken.

Een geheel anderen weg sloeg de wetgever in, toen hij den 8sten Mei 1816 na de restauratie den divorce geheel afschafte en de *séparation de corps* in stand hield. Ook in deze verandering vinden wij een gevolg van de politieke gebeurtenissen van die dagen. De Katholieke godsdienst was toen staatsgodsdienst en geheel in overeenstemming daarmede kon de wetgever de echtscheiding niet dulden.

Toen echter na de revolutie van 1830 de Katholieke godsdienst ophield staatsgodsdienst te zijn, werden reeds in het volgende jaar pogingen aangewend om de echtscheiding wederom in te voeren.

Ofschoon aanvankelijk de verwachting niet ongegrond was, dat deze voorstellen wet zouden worden, leden zoowel deze als latere pogingen, in volgende jaren aangewend, schipbreuk op de onverzettelijkheid van de *Chambre des Pairs*.

In 1884 kwam eindelijk aan dien tegenstand een einde, en het mocht M. NAQUET gelukken na een strijd van 8 jaren zijne 6 Juni 1876 ingediende voorstellen den 27sten Juli 1884 tot wet te zien verheven worden.

Art. 1 der wet van 1884 schafte de wet van 1816 wederom af, doch de divorce par consentement mutuel werd niet weder ingevoerd.

Den 18^{den} April 1886 werd bovendien eene wet aangenomen, die verandering bracht in de procedure der séparation de corps. Vroeger toch was men gedwongen om de regelen dier procedure bij den divorce te gaan zoeken, daar de bepalingen in artt. 875—880 C. de Pr. vervat, onvolledig waren. Eene uitdrukkelijke verwijzing naar de bepalingen van den divorce was dus noodzakelijk.

Bespreken wij nu de geschiedenis der wet van '93 die nauw samenhangt met de aanneming der wet van 27 Juli '84.

Onder de talrijke tegenstanders der wederinvoering van de echtscheiding behoorden ook de senaatsleden: ALLOU, JULES SIMON, DENORMANDIE en BATBIE. — Zij deden den 12^{den} Juni 1884 aan den Senaat een wetsvoorstel ten doel hebbend, om de wet op den divorce te doen vallen. Dit voorstel beoogde namelijk eene

uitbreiding der redenen van nietigheid des huwelijks, teneinde hierdoor aan de eischen van de voorstanders van de echtscheiding te voldoen zonder die instelling zelve te doen herleven.

Verder bevatte het voorstel wijziging en aanvulling der bestaande regeling betreffende scheiding van tafel en bed.

Het mocht aan de bovengenoemde senaatsleden echter niet gelukken om de wederinvoering der echtscheiding door hun voorstel tegen te gaan.

Nadat het ontwerp in eerste lezing den 18^{den} Juni 1885 door den Senaat was aangenomen, werd echter de tweede lezing den 30^{sten} Juni 1885 onderbroken, doordat op voorstel van den Minister van Justitie het ontwerp aan den Raad van State ter beoordeeling werd gezonden, daar verandering noodig was met het oog op de invoering der wet van 27 Juli 1884.

De Conseil d'Etat adviseerde tot het laten vervallen van het eerste deel van het ontwerp, nl. de uitbreiding der gronden van nietigheid, aangezien dit nu na wederinvoering der echtscheiding geen reden van

bestaan meer had. In deze vergadering werd onder meer een zeer belangrijk rapport uitgebracht door den staatsraad FLOURENS, waarop ik ook hier beneden de opmerkszaamheid nog zal vestigen.

De Senaat besloot toen den 28sten Jan. 1887 op rapport van M. ALLOU, lid der commissie van rapporteurs, om het advies van den Conseil d'Etat, wat deze uitslating betreft, te volgen. In andere opzichten echter verschilde de Senaat geheel van gevoelen met den Conseil d'Etat. Zoo bijv. ten opzichte van de bevoegdheid der van tafel en bed gescheiden vrouw zullen wij hier beneden zien, dat de Conseil d'Etat de vrouw nagenoeg geheel van den man onafhankelijk wilde maken, terwijl de Senaat dit alleen wilde, ingeval de scheiding niet tegen de vrouw was uitgesproken (amendement BARDOUX, in de vergadering van 20 Jan. '87 door den Senaat aangenomen). Toen hierop het ontwerp den 3den Febr. 1887 naar de Chambre des Députés was gezonden, werd door deze eene commissie benoemd met M. ARNAULT als rapporteur.

Deze bracht den 28sten Nov. '87 zijn rapport uit. Daar

echter de Chambre des Députés toen met de behandeling van andere onderwerpen bezig was, werd dit voorstel telkens uitgesteld totdat den 21^{sten} Juni 1890 eene nieuw benoemde commissie bij monde van haren rapporteur M. JULIEN haar gevoelen kenbaar maakte. Het ontwerp werd zonder discussie den 18^{den} Juni '92 door de Chambre des Députés aangenomen. Het was nu echter anders geredigeerd dan toen de Senaat het goedkeurde, want evenals de Conseil d'Etat wilde de Chambre des Députés de verplichting tot machtiging en vertegenwoordiging der vrouw na scheiding van tafel en bed opgeheven zien.

Het door de Chambre des Députés aangenomen ontwerp moest dus weder naar den Senaat teruggezonden worden, hetgeen den 20^{sten} Juni 1892 geschiedde. De Senaat moest toen zijne eerste meening wel laten varen, ofschoon de commissie bij monde van M. DEMÔLE bij haar eerste gevoelen bleef.

Op deze wijze werd het ontwerp tot wet verheven.

De hoofdstrekking dezer nieuwe wet is het veran-

deren van den toestand der van tafel en bed gescheiden vrouw, die tot nu toe verre achter moest staan bij de gedivorceerde vrouw.

Zoo ziet men, dat de wederinvoering der echtscheiding in Frankrijk ongetwijfeld voor de voorstanders van deze wet eene reden te meer is geweest, om op het verbeteren van dien toestand aan te dringen.

Bleek de Fransche wetgever tot 1884 de belijders van den Katholieken meer dan die van eenigen anderen godsdienst te begunstigen, door alleen scheiding van tafel en bed te veroorloven, na 1884 kwam men echter allicht tot eene vergelijking van den toestand der van tafel en bed gescheidene en de gedivorceerde vrouw, die niet anders dan ten gunste der laatste kon uitvallen.

Dat is dan ook de reden, dat sinds 1884 het getal der echtscheidingen sterk toenam, en dat der séparations de corps hoe langer zoo meer verminderde.

Men kan, dunkt mij, geen beteren grond wenschen voor de wet van 1893. Nu toch zullen de Katholieken van de séparation de corps een ruimer gebruik maken

dan vroeger: vroeger immers waren zij gedwongen te kiezen tusschen echtscheiding, welke hun door hun godsdienst verboden was, en scheiding van tafel en bed, die de vrouw in een bijna onhoudbaren toestand verplaatste.

Op deze wijze bleven vele echtgenooten te zamen wonen, terwijl het verre ware te verkiezen geweest, dat zij zich aan die samenwoning onttrokken hadden, daar het nimmer de bedoeling van den wetgever kan geweest zijn, verplichting tot samenwoning op te leggen ook daar, waar dit slechts tot twist en oneenigheid kon aanleiding geven.

Nu echter zullen deze echtgenooten niet meer tegen de scheiding van tafel en bed opzien.

Ook voor niet Katholieken echter is deze wet met recht een uitstekenden maatregel te noemen.

Ook zij zullen, nu de toestand der van tafel en bed gescheiden vrouw zoozeer op dien van de gedivorceerde gaat gelijken, veeleer tot scheiding van tafel en bed dan tot echtscheiding overgaan, daar in het eerste geval altijd kans voor verzoening overblijft en vooral

het belang der kinderen medebrengt, dat de samenwoning en daarmede het huisgezin hersteld worde. Op deze wijze wordt dus het huwelijk door den wetgever gehandhaafd.

Vangen wij aan te vermelden dat de wet van 6 Febr. '93 tot titel heeft: »Loi portant modifications au régime de la séparation de corps», eene benaming, die zeker niet uitgebreid genoeg is, daar de wet niet alleen over scheiding van tafel en bed, doch in art. 2 ook over echtscheiding handelt.

De voornaamste punten, die door deze wet worden geregeld, stel ik mij voor in 5 opeenvolgende afdeelingen te behandelen onder de volgende hoofdstukken:

- I. Woonplaats der van tafel en bed gescheiden vrouw.
- II. Namen der echtgenooten.
- III. Rechts- en handelingsbevoegdheid der van tafel en bed gescheiden vrouw.

IV. Gevolgen der verzoening na scheiding van tafel en bed.

V. a. 5 en a. 6 der wet van 6 Febr. 1893.

Den tekst der wet vindt men aan het einde dezer aantekeningen.

HOOFDSTUK I.

Woonplaats der van tafel en bed gescheiden vrouw.

Daar de wetgever als een der gevolgen van het huwelijk de verplichting tot samenwoning noemt, (zie a. 161 lid 2 B. W.) heeft hij, getrouw aan dat eens vastgestelde beginsel, ook bepaald, dat het domicilie van de gehuwde vrouw bij haren man zoude zijn. Dit is eene regeling, die zoo in den aard der zaak ligt, dat weinigen haar nut zullen betwijfelen: de juridische persoonlijkheid van de vrouw toch gaat bijna geheel op in die van den man. Zij heeft zijne machtiging noodig om zich te verbinden (163 B. W.), zijne vertegenwoordiging of zijnen bijstand om in rechte op te treden (a. 165 B. W.), en het beheer harer goederen is aan hem opgedragen (a. 160 B. W.).

Houdt nu echter de verplichting tot samenwoning door scheiding van tafel en bed op, dan zal ook de noodzakelijke woonplaats der vrouw, die daarvan een onmiddelijk gevolg is, vervallen, al moge dan ook voor de vrouw de machtiging en vertegenwoordiging van den man noodig blijven ¹⁾).

Daar de wet toch zelve veronderstelt, dat de vrouw na de scheiding niet meer bij den man woont en bovendien de vrouw het beheer harer goederen en met bewilliging van den rechter zelfs de beschikking over hare roerende goederen, die vooral in den tegenwoordigen tijd dikwijls het grootste deel van haar vermogen vormen, terugkrijgt, zoude het behouden van de noodzakelijke woonplaats in strijd zijn met de hier genoemde bepalingen.

De Code Nap. bevatte in a. 408 over dit onderwerp eene andere bepaling: in dat art. toch wordt gespro-

¹⁾ OPZOOMER, blz. 127, is van oordeel, dat deze beide gronden gewichtig genoeg zijn, om de vrouw ook na scheiding van tafel en bed haar domicilie bij den man te doen behouden, en keurt dus om die reden a. 78 B. W. af.

ken van »femme mariée», onder welke uitdrukking dus ook de vrouw valt, die van tafel en bed gescheiden is.

De meeste Fransche juristen echter (o. a. MARCADÉ n^o. 322, DEMOLOMBE n^o. 358) gaven de voorkeur aan eene vrijere interpretatie van het art., want zij zagen evenals onze wetgever de bezwaren in, die aan eene letterlijke opvatting van de bepaling verbonden waren. Ook zij wilden daarom voor de van tafel en bed gescheiden vrouw eene uitzondering maken.

Was dus eene wijziging van art. 408 C. Nap. zeer gewenscht om de mogelijkheid van verschillende uitlegging door de schrijvers op te heffen, zij werd noodzakeijk door eene verandering, die de wet van 6 Febr. 1893 in den toestand der van tafel en bed gescheiden vrouw bracht.

De groote vraag, die zich bij deze wet voordeed, was, of de vrouw na scheiding van tafel en bed nog door den man zoude gemachtigd en vertegenwoordigd moeten worden. Nadat de Chambre des Députés besloten had deze verplichting op te heffen, heeft ook

de Senaat, ofschoon niet dan na lang aarzelen tot eene redactie in dien geest besloten.

Na de invoering van deze bepaling verdween dus alle grond, om de van tafel en bed gescheiden vrouw haar domicilie bij den man te doen behouden.

Ook bij het redigeeren van het Wetboek van B. R. V. heeft onze wetgever a. 78 B. W. niet uit het oog verloren. Getrouw aan het beginsel van dat art. heeft de wetgever in a. 3 lid 2 B. R. V. bepaald, dat bij dagvaarding van echtgenooten die van tafel en bed gescheiden zijn, twee afschriften van dagvaarding moeten uitgereikt worden. Mij schijnt het namelijk toe, dat het al of niet hebben eener gemeenschappelijke woonplaats hier veeleer tot criterium moet strekken, dan wel de vraag, of de vrouw bij de vordering een belang heeft, afgescheiden van dat van den man, zooals Mr. VAN BONEVAL FAURE in Nieuwe Bijdragen XVI bldz. 249 vlg. meent ¹⁾.

¹⁾ Mr. VAN BONEVAL FAURE vindt a. 3 lid 2 B. R. V. te uitgebreid in dien zin, dat ook indien er scheiding van goederen krachtens huwelijkscontract heeft plaats gehad, en de vordering betrekking

Ik meen dus met Mr. VAN BONEVAL FAURE, dat a. 3 lid 2 B. R. V. onjuist is, doch m. i. is het lid niet te ruim, zooals bovengenoemde schrijver meent, doch veeleer te eng.

Ook bij scheiding van goederen blijft de gemeenschappelijke woonplaats bestaan, en zal dus m. i. één afschrift voldoende zijn.

Zien wij nu, wat het Ontwerp 1886 van een 1e Boek B. W. bepaalt ten aanzien van de woonplaats der van tafel en bed gescheiden vrouw. Daar het Ontwerp in art. 147 de verplichting van machtiging der vrouw door den man vervallen laat na de scheiding van tafel en bed en van vertegenwoordiging zelfs voor de vrouw, die niet gescheiden is, geen sprake is, bepaalt a. 74 lid 1 Ontw. hetzelfde als a. 78 B. W. ten opzichte der vrouw. Een nieuw 2e

heeft op goederen, die aan een der echtgenooten persoonlijk toebehooren, één afschrift niet voldoende is.

Hetzelfde geldt in de Fransche jurisprudentie, daar de C. de Pr. in dit geval niet heeft voorzien.

lid is echter aan a. 74 Ontw. toegevoegd. Het luidt aldus:

»Bij het ophouden van den in dit art.-bedoelden rechtstoestand worden zij geacht het voornemen te hebben hun hoofdverblijf te vestigen daar, waar zij alsdan wonen, totdat zij van het tegendeel doen blijken.» Dit lid is noodzakelijk geworden door de veranderingen in een ander art. van dezen titel.

Het B. W. spreekt namelijk niet van het »vestigen» van woonplaats; wel daarentegen wordt bepaald, op welke wijze men zijne woonplaats veranderen kan. (Zie art. 75 B. W.)

Toch is het voor de practijk noodig, het begrip »vestigen van domicilie» te omschrijven, bijv. voor den vreemdeling, die zich hier te lande mocht willen vestigen, of voor de vrouw na scheiding van tafel en bed, en voor meerderjarig geworden minderjarigen. In de practijk nu wordt men geacht zijne woonplaats gevestigd te hebben, als men op eene plaats gaat wonen met den wil om er te blijven wonen. Indien dus de vrouw na scheiding van tafel en bed aan deze

voorwaarden voldoet, heeft zij op bovengemelde plaats haar domicilie.

Het Ontwerp echter bevat eene definitie van het begrip »vestiging van woonplaats» in art. 71 en eischt daartoe eene verklaring aan het bestuur der gemeente, waar men zich vestigt, teneinde van het voornemen tot vestiging te doen blijken.

In verband hiermede schiep de ontwerper nu een wettelijk vermoeden van zulk een voornemen, zoodat eene verklaring tot bewijs daarvan niet meer noodig is.

Het derde lid van art. 4 der wet '93 bevat de volgende bepaling:

»Néanmoins, toute signification faite à la femme séparée en matière de questions d'état, devra également être adressée au mari à peine de nullité.»

Deze zinsnede is niet dan na herhaalde wijzigingen tot stand gekomen, die echter volkomen gelijken tred houden met de veranderingen in art. 3 lid 4 van de wet 1893.

De Senaat, die eerst de verplichting tot machtiging

en vertegenwoordiging der van tafel en bed gescheiden vrouw wilde behouden zien, en den 18den Juni 1885 aan eene redactie in dien geest zijne goedkeuring hechtte, nam in de vergadering van den 25sten Jan. 1887 het amendement van M. BARDOUX aan, hetwelk die verplichting alleen behield voor de vrouw, tegen wie de scheiding van tafel en bed was uitgesproken.

Toen echter de Chambre des Députés door in hare vergadering van 18 Juni '92 vóór de redactie van den Conseil d'Etat te stemmen, toonde, die verplichting liever geheel opgeheven te willen zien, vereenigde de Senaat zich den 27sten Jan. 1893 eindelijk met de laatstgenoemde redactie.

Evenzeer als a. 3 lid 4 der wet van '93 eerst na 3 veranderingen zijn tegenwoordigen vorm verkreeg, hadden ook in a. 1 lid 3 drie opeenvolgende wijzigingen plaats.

Den 18den Juni 1885 werd door den Senaat de volgende redactie aangenomen: »Néanmoins toute signification, faite à la femme, devra également être adressée au mari à peine de nullité." Dit schijnt mij toe eene inderdaad overbodige bepaling geweest te zijn. Als

namelijk de wetgever wil, dat de man de vrouw vertegenwoordigt, vloeit daaruit van zelf voort, dat de beteekeningen ook aan den man behooren te geschieden.

Toen den 25^{sten} Jan. 1887 die verplichte vertegenwoordiging alleen bestaan bleef voor de vrouw, tegen wie de scheiding was uitgesproken, werd de dubbele beteekening ook alleen voor dat geval gevorderd, doch tegelijkertijd eene zinsnede aan dit lid toegevoegd: de dubbele beteekening zoude steeds plaats hebben bij geschillen over den staat.

Deze bijvoeging heeft, dunkt mij, alle redenen van bestaan: al is de machtiging en vertegenwoordiging opgeheven, toch blijven sommige zaken, de familie betreffende, voor den man te belangrijk, dan dat hij er niet mede in kennis zoude behooren gesteld te worden: zoo zal bijv., indien de staat der vrouw als wettig kind betwist wordt, eene beteekening aan den man geenszins overbodig zijn, ook ter bescherming van de rechten van de kinderen op de grootouderlijke nalatenschap.

Toen de verplichting tot vertegenwoordiging den 27sten Januari 1883 geheel werd opgeheven, heeft men dan ook zeer terecht de dubbele beteekening alleen bij geschillen over den staat verplichtend gesteld.

Nog rest ons ter behandeling de vraag, waar de vrouw haar domicilie heeft, indien zij met verlof van den rechter gedurende het geding in een ander huis haar intrek heeft genomen?

Men zal tot de beslissing komen, dat de vrouw haar domicilie in dat geval bij den man behoudt. De wet immers stelt in art. 108 C. Nap. een algemeen regelen, waarvan slechts mag worden afgeveken in de gevallen bij de wet bepaald. Daar de wet nu alleen eene uitzondering maakt voor de vrouw, die reeds van tafel en bed gescheiden is, mogen we die niet verder uitbreiden.

Sommige Fransche schrijvers, vooral MARCADÉ en DEMOLOMBE, betoogen echter, dat de vrouw wel degelijk op de haar aangewezen plaats haar domicilie heeft,

doch alleen een domicilie ad hoc voor de beteekeningen, die door den man aan de vrouw in het scheidingsproces moeten gedaan worden. (zie MARCADÉ n^o. 322.)

Komt het mij reeds, zooals ik hierboven zeide, als de meest natuurlijke uitlegging voor, om de vrouw gedurende het proces haar domicilie te doen behouden, zeker mag men zonder eenige bepaling in de wet, evenals MARCADÉ doet, geen speciaal domicilie fingereen, dat alleen zoude dienen voor de beteekeningen van wege den man, die op het proces betrekking hebben.

De beteekeningen toch, die van derden uitgaan, geschieden ook volgens MARCADÉ en DEMOLOMBE niet aan dat bijzonder domicilie.¹⁾

Ook DIEPHUIS I, bldz. 285, noot (2) wil de door

¹⁾ DEMOLOMBE n^o. 358.

Quant aux exploits faits à la requête des tiers, je pense, qu'ils seront valablement remis au domicile du mari. Cette autorisation, qui permet à la femme de résider provisoirement ailleurs, leur est en effet étrangère et peut même très-souvent leur être inconnue.

den president aangewezen woning niet als domicilie beschouwd hebben. (Zie het arrest v. d. H. R. 29 Jan. 1846, W. 697). Evenzeer is hij het niet eens met MARCADÉ en DEMOLOMBE, daar een bijzonder domicilie, zooals zij dat willen, onnoodig is, omdat de beteekeningen toch aan den procureur plegen te geschieden.

De ontwerper van een 1^e B. B. W. verschilde echter blijkbaar met DIEPHUIS van meening, daar hij in a. 243 1^e, dat door a. 267 op de scheiding van tafel en bed wordt toepasselijk gemaakt, uitdrukkelijk bepaalde: »dat aan de door den president aangewezen woning alle aan de vrouw te beteekenen tot het geding betrekkelijke exploiten moesten worden gedaan.»

A. 243 1^e van het Ontwerp schijnt mij toe niet geheel nauwkeurig te zijn. De ontwerper wil blijkbaar, dat de exploiten tot het geding betrekkelijk aan de door den president aangewezen woonplaats beteekend worden, omdat de vrouw anders van die exploiten geen kennis zoude krijgen, daar de beteekening dan aan de woonplaats van den man geschiedt, en de vrouw dus de nadeelen van het verstek zoude ondervinden.

Maar is deze redeneering niet op alle exploiten toepasselijk, als men het systeem van het Ontwerp in het oog houdt?

Art. 150 Ontw. kent niet meer de vertegenwoordiging van de vrouw door den man. Zij wordt dus alleen gedagvaard zonder eenigen bijstand te behoeven. Welnu zullen zich dan de zooeven gemelde bezwaren ook niet voordoen bij andere exploiten, dan die op het geding betrekking hebben?

Mij dunkt dus, dat eene uitbreiding van a. 243 1^e Ontw. tot *alle* exploiten wenschelijk zoude geweest zijn.

HOOFDSTUK II.

Namen der Echtgenooten.

Nu in de tegenwoordige eeuw de Fransche wetgever eene menigte van onderwerpen aan het gebied der gewoonte onttrokken heeft, en hij steeds voortgaat de tot nu toe niet geregelde verhoudingen, die aan de jurisprudentie bezwaren opleveren, aan vaste regels te binden, heeft hij in deze wet eenige bepalingen opgenomen, die als geheel nieuw kunnen worden aangemerkt; hij heeft zich op een terrein begeven, dat niet dan zeer onlangs en dan zelfs nog niet door de wetgevers van alle landen werd betreden.

Bepalingen omtrent den naam waren reeds door

hem in de Loi du 11 Germinal an XI (Rondonneau I. 287) opgenomen.

Ook de Nederlandsche wetgever heeft het noodig geacht dit onderwerp niet ongeregeld te laten. Hij heeft daarom den 2^{den} titel der Fransche wet van 11 Germinal an XI in zijn B. W. overgenomen; echter niet zonder verbetering en aanvulling. De Fransche wet toch diende veeleer tot het tegengaan van bestaande misbruiken, dan om de geheele stof te regelen, hetgeen blijkt uit het exposé des motifs van den staatsraad Miot, terwijl het B. W. de bepalingen over den naam en den voornaam in verband bracht met de instelling van de registers van den burgerlijken stand, door in a. 66 en a. 69 voor te schrijven, dat van elke naams- of voornaamsverandering aanteekening behoort te worden gedaan aan den kant der geboorte-acte, welke regeling in de Fransche wet niet voorkomt.

Vóór de 19^e eeuw berustte deze geheele stof op de gewoonte en het gebruik bij de verschillende volken, hetgeen inderdaad niet dan natuurlijk is, daar men in dien tijd nog geen registers van den burgelijken

stand kende, en dus een groote, zoo niet alle grond ontbrak om regelen te maken.

De nog onlangs ingevoerde artikelen der wet '93 bevatten evenwel niet eene regeling ter verbetering van de reeds bestaande bepalingen over den naam en den voornaam, doch veeleer begeven zij zich op een geheel nieuw terrein, dat, zooals ik reeds hierboven vermeldde, door sommige wetgevers, waaronder de onze, in 't geheel niet, door andere slechts voor een deel geregeld wordt.

Vele toch achten het beter, de gewoonte ook in dit opzicht den scepter te laten zwaaien, dien zij steeds heeft gevoerd.

De Romeinsche juristen hebben dit onderwerp geheel buiten behandeling gelaten, en ook in het Oud-Hollandsche en Fransche recht zal men tevergeefs naar eenige bepaling dienaangaande zoeken.

In de wet van 6 Febr. '93 zijn bepalingen over dit onderwerp opgenomen in a. 2 en a. 3, ofschoon niet dan na lange en ingewikkelde besprekingen, en nadat verschillende amendementen tot verandering of aan-

vulling waren afgestemd. Reeds vóór 1893 heeft echter de jurisprudentie zich in deze zaak niet onbetuigd gelaten. Beschouwen wij bijv. twee verschillende vonnissen dienaangaande.

Het eerste, door de rechtbank te Lyon uitgesproken den 4den Maart 1886 ¹⁾, bevat het volgende principe:

»La femme divorcée,» zegt de rechtbank, »doit quitter le nom de son mari pour ne plus user que de son nom à elle à partir du divorce, et sans que le jugement admettant le divorce ait besoin de statuer sur ce chef pour faire défense à la femme de conserver le nom du mari.»

De rechtbank heeft hier, en mij dunkt zeer ten onrechte, eene beslissing genomen, waartoe geene enkele wetsbepaling machtigde, en dat nog wel in strijd met de gewoonte. Het gebruik toch wil, dat de vrouw den naam van den man niet alleen gedurende het huwelijk, maar ook na echtscheiding behoudt.

Zelfs wordt in het vonnis te Lyon een uitdrukkelijk

¹⁾ S. 1886. 2. 119. — P. 1886. 1. 589.

verbod aan de vrouw onnoodig geacht, en verliest dus de vrouw bij echtscheiding den naam van haren man ipso jure.

Bezien wij nu het tweede vonnis van de rechtbank te Toulouse den 18den Maart 1886 ¹⁾).

Men komt bij dit vonnis in de motieven tot de conclusie, dat het al of niet behouden van den naam des mans door de vrouw naar de omstandigheden aan het oordeel des rechters moet worden overgelaten.

Ook dit komt mij voor minder juist te zijn, want welke wetsbepaling gaf den rechter de bevoegdheid aan de vrouw den naam van den man na echtscheiding te ontnemen?

Zien wij nu, welke redenen den wetgever genoopt hebben deze stof niet zonder regeling te laten.

De meest belangrijke gronden hiertoe bracht voorzeker M. FLOURENS in zijn rapport aan den Raad van State te berde:

¹⁾ S. 1386. 2. 119. - P. 1886. 1. 589.

»Il est manifeste», zegt hij, »que si le législateur accorde à la femme l'indépendance de son domicile, s'il l'affranchit pour la disposition de ses biens de l'autorisation maritale, il doit, par une équitable réciprocité accorder enfin au mari une action pour sauvegarder l'honneur de son nom.»

Verder zegt hij:

»L'intervention du législateur est nécessaire pour donner au mari la possibilité d'empêcher la femme de continuer à le déshonorer après le divorce et la séparation de corps, pour permettre à la femme de sauvegarder sa considération compromise par la juxtaposition de son nom.»

Ziedaar de gronden, die M. FLOURENS opgeeft, en die de Raad van State tot de zijne gemaakt heeft.

Zijn die gronden echter gewichtig genoeg om bepalingen, zooals die in de wet '93 voorkomen, te billijken?

Niemand zal ontkennen, dat het dikwijls zal voorkomen, dat na de scheiding, het zij dan echtscheiding of scheiding van tafel en bed, het gedrag van een der

echtgenooten te wenschen overlaat, en dat hij op deze wijze den naam, dien hij draagt, oneer aandoet en hem bezoedelt. Daar nu echter de gewoonte wil, dat de vrouw ook na de scheiding zich met den naam van haren echtgenoot blijft noemen, zal de schande van de vrouw den onschuldigen man treffen en hem dikwijls voor de maatschappij onmogelijk maken, evenzeer als de vrouw zal gecompromitteerd worden door het slecht gedrag van haren man, die na de scheiding haren naam achter den zijnen blijft voegen ¹⁾).

Te meer zal dit het geval zijn, nu de wet van '93 de bevoegdheid der van tafel en bed gescheiden vrouw zoover uitbreidt, dat zelfs geen machtiging, noch vertegenwoordiging des mans noodig is.

Van den anderen kant zijn er echter zeer gewichtige redenen voor den wetgever om deze zaak ongeregeld te laten.

In officieele stukken toch, bijv. notarieele acten, wordt steeds de naam der geboorte-acte vermeld. Is

¹⁾ Het laatste althans in Frankrijk. In Nederland is het meestal geen gewoonte, dat de man den naam van de vrouw bij den zijnen voegt.

de vrouw gehuwd, dan plaatst men daar achter: »gehuwd met M. X.» Voor deze stukken bestaat dus geen reden eene bepaling over den naam te maken.

Maar de wetgever kan toch de vrouw niet dwingen in het dagelijksch leven den naam van den man te dragen? »Ce serait légiférer sur une question de cartes de visite,» zeide M. BRISSON in den Senaat zeer terecht, en bovendien, het prestige van den wetgever zoude zeer verminderen, daar contrôle hier wel geheel ondoenlijk zal zijn.

Er zullen steeds in de maatschappij toestanden blijven, die voor geene wettelijke regeling vatbaar zijn, daarom, zoo ze eens geregeld zijn, de wet toch niet zal kunnen handhaven. Veel beter schijnt het mij dan ook toe, in 't geheel geen bepalingen over zulke verhoudingen te maken, dan op deze wijze het gezag van den wetgever te doen dalen.

Is het bovendien wel noodig, om evenals de wet '93 dat doet, in bepaalde gevallen aan de vrouw het recht te ontzeggen den naam van den man te dragen? Geene bepaling is er immers, die aan de gehuwde

vrouw het recht geeft den naam van haren echtgenoot te voeren. De wet kent alleen den naam der geboorte-acte; het is dus onnoodig uitdrukkelijk aan de vrouw een recht te ontnemen, dat zij niet heeft. De praktijk staft deze redeneering volkomen, wanneer zij, zonder zich aan het huwelijk te storen in alle officiële stukken de vrouw bij den naam van hare geboorte-acte wil genoemd zien. Dit laatste geldt evenzeer in Nederland als in Frankrijk.

Dat ook in niet officiële stukken van hetzelfde quaestie kan zijn, wordt bevestigd door een vonnis der rechtbank te Tiel (W. 4274), waarvan ik de motieven in de onderstaande noot vermeld ¹⁾, zonder dat ik echter geacht wil worden, mij er mede te vereenigen.

¹⁾ Juffrouw M. Riswick, weduwe GÜPPERTZ, had eene schuldbekentenis onderteekend, niet met den naam van hare geboorte-acte (Riswick), doch als : „weduwe GÜPPERTZ.” De rechtbank oordeelde die onderteekening niet voldoende op de volgende gronden :

O., dat naar het gewone spraakgebruik, waarvan de wetgever niet blijkt te zijn afgeweken, het onderteekenen van een geschrift beteekent, het bekrachtigen daarvan door onderschrijving van zijnen naam, dat de naam ingevolge de bepalingen van het register van de geboorten bestaat uit voor- en geslachtsnaam; dat dit ook voort-

Vergeten wij bovendien niet, dat de herhaalde naamsverandering tot veel verwarring zal aanleiding geven. Indien bijv. eene vrouw na echtscheiding weder hertrouwt, zal zij 3 maal haar naam moeten veranderen :

1°. Bij het eerste huwelijk krijgt zij den naam van haren man ;

2°. bij echtscheiding moet zij zich wederom bij dien van hare geboorte-acte noemen ; en

3°. bij haar tweede huwelijk zal de naam van haren tweeden echtgenoot tevens de hare worden.

Het Ontwerp '86 van een 1e Boek B. W. achtte regeling van dit onderwerp dan ook niet noodzakelijk.

»Daar de bestaande toestand», zegt de Mem. van

vloeit uit de omstandigheid, dat hij, aan wien een onderhandsch geschrift wordt tegengeworpen, in staat moet zijn om zich te vergewissen of de daaronder staande handteekening echt is, en daartoe buiten machte is, zoo de naam ontbreekt, die met andere handteekeningen behoort te worden vergeleken.

O., dat voor den naam niet in de plaats kunnen treden de onder het geschrift gevonden woorden: „weduwe GÜPPERZ”, daar zij alleen een bestaand hebbende huwelijksbetrekking aanduiden en op zich zelve geen waarborg opleveren, dat zij door M. RISWICK zijn geschreven.

Toel. ad art. 57 »tot geene ernstige bezwaren aanleiding geeft, schijnt het niet raadzaam door eene nieuwe regeling inbreuk te maken op datgene, wat de gewoonte ten onzent heeft bestendigd. Evenals tot nu toe zal dus de gehuwde vrouw in rechtskundigen zin haren geslachtsnaam behouden, terwijl het haar vrij zal blijven bij wege van aanduiding zich in het dagelijksch leven met den naam van haren echtgenoot of gewezen echtgenoot te noemen.»

Onderstellen wij echter voor een oogenblik, dat eene bepaling over de namen nuttig zoude zijn.

Welke regeling zoude dan de beste zijn?

Ik stel mij voor dienaangaande eerst de bepalingen der wet '93 te bespreken en daarbij een kort woord te voegen over de regeling van den Duitschen ontwerper en van het Saksische wetboek.

De Fransche wet van '93 bevat 2 artikelen over deze quaestie n. l. a. 2 en a. 3 lid 2.

A. 2. L'art. 299 du Code Civil est complété ainsi qu'il suit:

»Par l'effet du divorce chacun des époux reprend l'usage de son nom.»

Voorzover de officieele stukken betreft, is dit art. volkomen overbodig; het was immers reeds gewoonte de vrouw daarin met den naam harer geboorte-acte te noemen!

Bovendien echter is het in strijd met de heerschende maatschappelijke gewoonte, volgens welke de vrouw na echtscheiding den naam van haren man blijft behouden. Dit zal m. i. de kans op goede naleving dezer bepaling niet vermeederen, daar het toch reeds moeilijk zal zijn, in deze gevallen te contrôleeren.

Van den anderen kant echter vervalt door deze bepaling een bezwaar, dat M. FLOURENS in den Raad van State aangaf: n. l. dat de vrouw na de scheiding den naam des mans door haar slecht gedrag zoude onteeren.

Het artikel vond echter ook om andere redenen bestrijding in den Senaat bij monde van M. BOULANGER.

Deze zeide dien aangaande het volgende:

»Cette innovation est grave: je voudrais pour en

faire apprécier l'importance soumettre à votre examen l'hypothèse suivante. Une femme obtient le divorce contre son mari: or pendant la durée de son mariage elle a fondé un commerce, qui ne subsiste, que grâce à son habileté personnelle.... Ce commerce n'est presque jamais connu du public par un titre spécial. Il n'y est représenté que sous le nom du mari. Est ce que par le résultat de la disposition nouvelle, dès le lendemain du divorce, la femme devra enlever son enseigne, changer ses circulaires, ses prospectus et ses factures? Je crois que cela aurait un résultat fort préjudiciable, parce que, dans toutes les industries dont j'ai parlé, la confiance se fait à la personne, et que si le mari change, le public verra un changement de personne: la clientèle pourra disparaître."

M. BOULANGER stelde op dien grond het volgende amendement voor, dat echter door hem werd ingetrokken tengevolge van de oppositie van den rapporteur der commissie van den Senaat: »Le tribunal pourra, pour les besoins du commerce ou exercice de la pro-

fession, autoriser la femme à continuer à porter le nom du mari, ou le mari à joindre à son nom celui de la femme.”

M. BOULANGER vond dus art. 2 te absoluut, en hierin ben ik het geheel met hem eens.

Het art. let volstrekt niet hierop, of de man of de vrouw zich een van beide slecht gedragen. Al blijft bijv. het gedrag der vrouw bij voortdoring onbesproken, toch verliest zij den naam van den man door echtscheiding. Op deze wijze vervalt dus geheel een der voornaamste argumenten, die de voorstanders van dit art. aanhaalden.

Was echter het voorstel van M. BOULANGER uitgebreid genoeg? Ik meen het te moeten betwisten. Althans het door hem genoemde geval is niet het eenige, waarin de bepaling van a. 2 mij te absoluut toeschijnt.

Het zal namelijk zeer dikwijls voorkomen, dat de vrouw, om welke redenen dan ook, er op gesteld zal zijn, den naam van haren man te blijven behouden. Indien deze bijv. tot een aanzienlijk geslacht behoort, is dit geenszins ondenkbaar. Welke grond zoude er

nu zijn, haar dien naam te ontnemen, als zij van onbesproken gedrag is?

Het zoude waarlijk niet te verwonderen zijn, indien zich nog meerdere dergelijke gevallen in de practijk voordeden.

Het schijnt mij dus toe, dat de Fransche wetgever beter zoude hebben gedaan, indien hij den rechter had opgedragen te beslissen, of de vrouw den naam van den man na echtscheiding mocht blijven dragen, bijv. op deze wijze:

»Le jugement, qui prononce le divorce ou un jugement postérieur peut interdire à la femme de porter le nom de son mari.»

Ook de motieven van het vonnis der rechtbank te Toulouse, die ik hierboven (bldz. 30) vermeldde, schijnen op eene dergelijke regeling te doelen.

Op deze wijze zal het argument, dat de vrouw den naam van den man zoude kunnen onteeren, zijne waarde behouden, maar bovendien heeft zulk eene redactie een ander voordeel.

Zij voorziet namelijk in een bezwaar, dat door den

rapporteur in den Senaat aan M. BOULANGER werd tegen geworpen.

»Onderstel,» zeide de rapporteur, »dat de vrouw eene zaak drijft, die zij door haar eigen vlijt tot bloei heeft gebracht, en dat de rechtbank haar veroorlooft den naam van den man te behouden, opdat de klanten haar niet door de naamsverandering zouden ontvallen. Nu is er mogelijkheid, dat de vrouw faillieert, maar dan zal de naam van den man natuurlijk in opspraak komen, daar de vrouw dien heeft behouden!

Indien men nu echter in a. 2 dezelfde redactie genomen had als in a. 3, zouden hierdoor geen moeilijkheden ontstaan. Ook bij een later vonnis immers zoude het aan de vrouw kunnen verboden worden den naam van den man te dragen (jugement postérieur). De rechter zal dus bevoegd zijn bij of vóór het vonnis van failliet verklaring dit aan de vrouw te verbieden, en dan is dus de naam van den man gered. — De quaestie blijft bestaan, op welke wijze men de schuldeischers van de naamsverandering op de hoogte moet brengen,

doch zoude men de oproepingen niet aldus kunnen inrichten, dat als naam van den failliet eerst de naam van de geboorte-acte der vrouw werd opgegeven, doch daarachter de naam van den man werd gevoegd, op deze wijze: M. ANDRÉ, *voorheen* M. JANSEN ?

Op deze wijze rust de schande van het faillissement veeleer op den naam der vrouw, en blijft die van den man onbesmet.

A. 2 der wet '93 is echter niet de eerste bepaling over dit onderwerp, die in Frankrijk werd voorgesteld. Vroegere pogingen tot regeling vinden wij in twee amendementen, die werden voorgesteld bij de behandeling van de wet op de echtscheiding in 1884.

Het eerste amendement luidde aldus:

»La femme divorcée ne pourra à dater de la prononciation du divorce dans les formes, prescrites dans l'art. 294, porter le nom de son mari.»

Dit amendement werd na behandeling aan de commissie teruggezonden, die er hare goedkeuring aan hechtte.

Daarop wederom ter behandeling in de Chambre des Députés gebracht, werd het tegelijk met het tweede amendement, dat toen werd voorgesteld, verworpen.

Dit latere amendement maakte onderscheid tusschen 2 gevallen, nl. of de echtscheiding al dan niet tegen de vrouw was uitgesproken; alleen in het eerste geval mocht de vrouw den naam van den man niet meer dragen.

Wat van deze amendementen te zeggen? Mij dunkt, dat ze beide zeer terecht niet werden aangenomen.

Het eerste toch is eensdeels te absoluut, anderdeels te eng.

Te absoluut is het, omdat het, zooals ik reeds hierboven opmerkte, beter zoude geweest zijn, de beslissing aan den rechter over te laten.

Het is te eng, omdat men zich m. i. niet had moeten bepalen bij eene regeling voor de vrouw, maar ook den man het recht had moeten ontnemen casu quo den naam der vrouw bij den zijnen te voegen. Deze toch heeft evenmin het recht, den naam der vrouw te onteeren, als deze dien van den man.

Het tweede amendement, dat overeenstemde met het systeem van het Preusz A. L. R. (II. 1. § 741, 742) en van het Badische L. R. (Satz 299a) is evenmin aan te raden: dezelfde bezwaren, die zich bij het eerste amendement voordeden, vertoonen zich ook hier. Maar bovendien schijnt het mij toe, dat het criterium, dat het amendement kiest, onjuist is.

Al heeft de vrouw ook in het proces tot echtscheiding ongelijk gekregen, dat is nog volstrekt geen bewijs, dat zij den naam van den man in 't vervolg onteeren zal. Omgekeerd kan zij wellicht, ofschoon onschuldig zijnde ten aanzien van alles, wat aan het geding voorafgaat, later, aan zich zelve overgelaten zijnde, toch van levenswijze veranderen, en den naam van haren man in opspraak brengen.

Zien wij nu, wat de wetgever ten aanzien der scheiding van tafel en bed in a. 3 lid 2 der wet '93 over dit onderwerp bepaald heeft.

Ook hier geldt hetgeen ik op blz. 33 en 34 reeds in het algemeen zeide, n.l. dat het m.i. beter zoude geweest zijn, geen regeling te maken.

Wat moet men echter van de bestaande regeling denken?

Meende ik reeds bij echtscheiding, dat de wetgever het liever aan den rechter had moeten overlaten om te beslissen, of de vrouw, casu quo de man, den naam van den echtgenoot behouden mocht, nog meer gronden bestaan hiertoe bij de scheiding van tafel en bed. Ik ben het geheel eens met M. FOURENS, die in zijn verslag aan den Raad van State zegt: »C'est que la séparation de corps laisse subsister certains effets du mariage, notamment en ce qui concerne la fidélité respective, que se doivent les époux, les liens de parenté, d'alliance; elle laisse enfin l'espoir d'une réconciliation.»

Welnu, door eene absolute bepaling te maken zooals in a. 2 zoude men die hoop op verzoening wellicht geheel wegnemen.

A. 3 lid 2 is dan ook anders geredigeerd dan a. 2 en luidt aldus:

A. 311. »Le jugement, qui prononce la séparation de corps ou un jugement postérieur peut interdire à la

femme de porter le nom de son mari, ou l'autoriser à ne pas le porter. Dans le cas où le mari aurait joint à son nom celui de sa femme, celle-ci pourra également demander, qu'il soit interdit au mari de le porter".

Bij het beoordeelen van deze quaestie zal de rechter dus niet alleen in het oog moeten houden het benadeelen van den man door het slecht gedrag der vrouw, maar ook zal hij moeten bedenken, dat hij door de vrouw te verbieden zijn naam te dragen, de kans op verzoening vermindert.

»Ou l'autoriser à ne pas le porter.» Met deze weinige woorden heeft de wetgever het grootste deel dezer materie aan de heerschappij der gewoonte onttrokken.

Als de van tafel en bed gescheiden vrouw machtiging van den rechter noodig heeft om haren geboortenaam aan te nemen, vloeit hieruit voort, dat de wetgever het een *plicht* acht der van tafel en bed gescheiden vrouw, om den naam van haren echtgenoot te dragen.

A fortiori volgt hier uit, dat die plicht dus *ook* bestaat voor de vrouw, die niet gescheiden is.

De wetgever heeft hier dus, zij het dan ook niet met zoovele woorden in principe vastgesteld:

Dat de vrouw verplicht is den naam van den man gedurende het huwelijk (dus ook na scheiding van tafel en bed) te dragen.

Van de invoering dezer wet is het dus aan de gehuwde vrouw volstrekt verboden, om zich met haren geboortenaam te noemen; en dit geldt ook voor officieele stukken. Wat die stukken betreft is dus deze bepaling met de bestaande gewoonte in strijd, doch daarentegen is zij volkomen in overeenstemming met de gewoonten van het maatschappelijk leven.

Mij dunkt zulk eene positieve bepaling zeer goed; er wordt een einde gemaakt aan het bestaande verschil tusschen het gebruik in de maatschappij en in de rechtspraak.

Ook het Duitsche ontwerp bevat, zooals wij later zien zullen, eene bepaling in denzelfden geest: hier echter staat het principe met zoovele woorden uitgedrukt.

Of de Fransche wetgever zich echter bewust was

van het door mij vermelde gevolg dezer bepaling, meen ik te mogen betwijfelen.

De Raad van State was gekant tegen de woorden: »ou l'autoriser à ne pas le porter,» daar er geene bepaling was, die de vrouw verplichtte gedurende het huwelijk den naam van den man te dragen, en die verplichting dus ook niet na scheiding van tafel en bed bestond.

De commissie uit den Senaat, die deze bepaling voorstond, bracht tegen de redeneering van den Raad van State te berde, dat ook zonder wetsbepaling het de plicht der vrouw was, gedurende het huwelijk den naam van den man te dragen, daar dit uit den aard der zaak voortvloeide. Er werd echter volstrekt niet gesproken over deze vraag, of het casu quo wenschelijk was, het tot een plicht der vrouw te *maken*, om gedurende het huwelijk den naam van den man te dragen: noch de Raad van State, noch de Senaat schijnen te hebben ingezien, dat men door de aanneming dezer bepaling dien plicht schiep.

Ook voor echtgenooten, wier huwelijk door echt-

scheiding ontbonden is, zoude eene bepaling als de bovengenoemde m. i. niet van onpas zijn.

Moge het aanvankelijk vreemd schijnen, aan de vrouw na de echtscheiding dezen plicht op te leggen, daar toch met de echtscheiding alle betrekkingen ophouden, die door het huwelijk zijn ontstaan, en dus ook de vrouw den naam van hare geboorte-acte zoude behooren terug te nemen, toch kan men evenzeer het volgende aanvoeren: het huwelijk drukt zijn stempel op de vrouw, zóó sterk, dat ze in de maatschappij ook na zulk een huwelijk niet geacht wordt gelijk te staan met de ongetrouwde vrouw. De wetgever doet dus niets anders, dan de maatschappelijke gewoonte te bevestigen, wanneer hij het tot een plicht der vrouw maakt, ook ná echtscheiding den naam des mans te blijven dragen.

Ook het Duitsch ontwerp van een B. W. bevat eene bepaling in denzelfden geest.

Bespreken wij nu de tweede zinsnede van a. 3 lid 2, handelende over het geval, dat de man den

naam van de vrouw bij den zijnen heeft gevoegd, eene gewoonte, die in Frankrijk in sommige departementen vrij algemeen heerscht, en in België zeer veel voorkomt, terwijl ze in ons land nagenoeg niet bestaat. Niet altijd is de redactie van deze bepaling dezelfde geweest: eerst was zij aldus: »Le tribunal peut défendre au mari de porter désormais le nom de sa femme, qu'il aurait joint au sien”.

M. CLÉMENT heeft in de senaatszitting van 20 Jan. '87 (Journ. off. du 21. déb. parlem. pag. 37) die redactie bestreden voornamelijk op dezen grond, dat, zoo de rechter den man niet verbiedt om den naam der vrouw bij den zijnen te voegen, de man recht heeft om dit te doen; dit echter zoude bezwaren hebben, daar aldus de familienaam van den man veranderen, en groote verwarring ontstaan zoude, en bovendien de vrouw haren naam door den man zoude kunnen zien onteeren.

Aanvankelijk wilde M. CLÉMENT dan ook, dat de bewuste zinsnede zoude geschrapt worden.

Na verschillende debatten in den Senaat is echter

de tegenwoordige redactie aangenomen, waarmede ook M. CLÉMENT instemde.

Deze redactie heft één der bezwaren van M. CLÉMENT op: indien namelijk de vrouw vordert, dat de rechter aan den man verbiedt, haren naam bij den zijnen te voegen, is de rechter verplicht hieraan gevolg te geven.

Echter schijnt deze bepaling mij toe dit nadeel te hebben, dat op deze wijze de beslissing van deze quaestie geheel aan de vrouw komt. De Senaat schijnt zeer weinig vertrouwen gesteld te hebben op de Fransche rechters, om aldus het oordeel der vrouw boven het hunne te verkiezen.

Bovendien is deze bepaling niet consequent, indien men ze vergelijkt bij a. 3 lid 2, eerste zinsnede: daar immers wordt wel degelijk de beslissing aan den rechter overgelaten.

Hierbij komt nog, dat door de nieuwe redactie niet alle bezwaren van M. CLÉMENT zijn opgeheven. Indien namelijk de vrouw de vordering niet instelt, blijft de man haren naam behouden, en zoo zal de

verwarring, die in de departementen, waar die gewoonte heerscht, bestaat, niet verminderen.

Ik voor mij zie geen redenen, die den man zouden kunnen nopen den naam der vrouw bij den zijnen te voegen: daarentegen zijn er zeer zeker bezwaren om den man zulks te veroorloven, zooals uit het bovengezegde blijkt.

Waar dus dergelijke bijvoegingen evenals in Frankrijk alleen geschieden ten gevolge eener gewoonte, die geen reden van bestaan heeft, zoude ik het beter geacht hebben, den man deze bijvoeging eens voor al te verbieden ¹⁾.

Er doen zich nog verschillende vragen naar aanleiding van de bepalingen over den naam voor, die ik mij voorstel achtereenvolgens te behandelen.

Wij zouden ons dan kunnen afvragen, hoe de naams-

¹⁾. In de landen waar deze bijvoeging geen gewoonte is, schijnt eene bepaling als deze mij toe overbodig te zijn.

De Deutsche ontwerper van een B. W. 1888 heeft zulk eene bepaling ook niet opgenomen.

verandering aan derden bekend wordt, die daarbij veel belang kunnen hebben?

Wat het vonnis van echtscheiding betreft, dit wordt reeds openbaar gemaakt (a. 250 C. N.) evenals dat van scheiding van tafel en bed (a. 880 C. de Pr.). Derden worden dus hierdoor gewaarschuwd.

Indien echter na scheiding van tafel en bed een later vonnis (*jugement postérieur*) aan de vrouw verbiedt den naam van haren man te blijven dragen? Mij dunkt, dat dan eene bekendmaking van zulk een vonnis alleszins gewenscht zoude mogen heeten.

Ofschoon in a. 3 der wet '93 wel van verzoening gesproken wordt, vinden wij toch aldaar geen regeling betreffende de namen der echtgenooten na de verzoening.

Mij schijnt het toe, dat de vrouw dan wederom verplicht zal zijn, den naam des mans te dragen.

De algemeene regel toch is, dat de gehuwde vrouw die verplichting heeft. Op dien regel worden uitzonderingen gemaakt, die zich alleen bij scheiding van

tafel en bed kunnen voordoen. De scheiding van tafel en bed is dus als oorzaak van die uitzonderingen te beschouwen. Vervalt dus die oorzaak door verzoening, dan zal tevens het gevolg verdwijnen.

Ook op de vraag, welke nu de naam eener weduwe zal zijn, blijft de wet '93 het antwoord schuldig. Wij zouden tot tweeërlei beslissing kunnen komen en wel:

1°. Daar de wetgever te dezen aanzien niets bepaalt, wil hij, dat de gewoonte in stand blijft, en zal dus de weduwé in het dagelijksch leven den naam van haren gestorven echtgenoot blijven dragen;

2°. kunnen wij naar analogie van art. 2 redeneeren, dat, daar de wetgever wil, dat bij ophouden van het huwelijk door echtscheiding de vrouw haren eigen naam weder aanneemt, dit evenzeer bij ophouden van den echt door overlijden het geval zal zijn.

Mij dunkt, dat de laatste uitlegging de voorkeur verdient, niet alleen, omdat zij meer in den geest der wet '93 is, maar ook om de volgende reden:

Al kan de man zelf wegens zijn overlijden niet meer onteerd worden door het slechte gedrag der weduwe, de familie van den man blijft hieraan blootstaan. Een der meest belangrijke gronden, die den wetgever noopten tot eene bepaling als art. 2, bestaat dus ook voor de weduwe.

Evenzoo meen ik, dat men bij ontbinding na scheiding van tafel en bed geheel en al dezelfde interpretatie moet volgen.

Ook schijnt het mij toe, dat de wetgever de mogelijke gevolgen van de bepalingen der wet '93 niet voldoende in het oog hield.

Onderstellen wij bijv. dat een van tafel en bed gescheiden vrouw, die dus volgens de wet '93 geen machtiging noodig heeft om zich te verbinden, met een ander eene firma opricht onder haren naam, d. i. de naam van den man. Eenigen tijd daarna wordt haar dien naam bij rechterlijk vonnis ontnomen, maar dan heeft dit vonnis tevens ten gevolge dat gezondigd wordt tegen a. 21 C. de C., hetwelk ten

aanzien van het voortbestaan en de rechtsgevolgen der firma tot belangrijke moeilijkheden kan leiden.

Daar de wet '93 de gehuwde vrouw verplicht, den naam van den man te dragen, doch tevens bij scheiding van tafel en bed den rechter machtigt haar dien te ontnemen, en het na echtscheiding zelfs ipso jure aan de vrouw verboden is, dien naam te dragen, zoude het zeer wel kunnen voorkomen, dat de vrouw weigerachtig bleef aan die verplichting of aan dat verbod te voldoen.

Wij kunnen ons dus 2 gevallen voorstellen:

I. De vrouw weigert na echtscheiding of nadat haar dit bij rechterlijk vonnis geboden is, den naam van den man te laten varen.

II. De vrouw weigert gedurende het huwelijk den naam van den man te dragen.

Ad I. Deze weigering zal m. i. drieërlei gevolg kunnen hebben:

a. De man zal eene actie tot schadevergoeding tegen de vrouw kunnen instellen. (a. 1382 C. Nap.)

b. Indien de vrouw bijv. eene schuldbekentenis

heeft geteekend met den naam, dien zij niet meer mag dragen, zal de schuldeischer hierdoor wellicht in moeilijkheid komen.

c. De handeling der vrouw zoude tot eene straf-rechterlijke vervolging kunnen aanleiding geven

Ad *a.* De man zal alleen dan de actie tot schade-vergoeding kunnen instellen, als hij werkelijk schade (dommage) geleden heeft.

Bij echtscheiding echter is de vrouw verplicht haren geboortenaam weder aan te nemen, onverschillig of zij zich goed gedraagt, dan wel slecht, en zonder dat het na- of voordeel van den man hierbij eenig gewicht in de schaal legt.

Indien dus de man na echtscheiding de actie van *a.* 1382 C. Nap. wil instellen, en er geen schade is geleden, zal die actie van den man wel moeten afge-
wezen worden.

De vrouw zoude dus straffeloos de bepalingen der wet kunnen veronachtzamen en niettegenstaande deze wetsbepaling doorgaan den naam des mans in de maatschappij te dragen.

Ad b. De vrouw zal misschien in dit geval ontkenen, dat zij de schuldbekentenis onderteekend heeft, en zoo den schuldeischer tot een bewijs daarvan verplichten.

Ad c. De wet '93 bevat geene bepaling, waarbij het overtreden harer voorschriften wordt strafbaar gesteld. Wel is hiervan echter sprake geweest. Het oorspronkelijke wetsvoorstel wilde namelijk eene aanvulling van a. 259 C. P. met deze bepaling, dat de vrouw, die niettegenstaande het vonnis den naam van den man bleef dragen, tot eene boete van 16---2000 frs. kon veroordeeld worden. Deze bepaling werd echter in de wet niet opgenomen.

Toch zal de vrouw door zulke handelingen allicht onder andere artikelen van den C. P. vallen, bijv. art. 405, 450 of 147.

Ad II. Of den man in dit geval eene actie ten dienste staat, is hier wederom geheel afhankelijk van de vraag, of de man door de handeling der vrouw schade lijdt?

Mij dunkt, dat ook hier van schade bezwaarlijk

sprake kan zijn, en dat de man dus zelden een actie heeft. Het in I, b veronderstelde geval zal uit den aard der zaak hier niet veel voorkomen, daar de man, indien de vrouw zich wil verbinden, zijne machtiging moet geven, en deze wel weigeren zal, indien de vrouw niet met haren waren naam onderteekent ¹⁾).

Anders zal dit m. i. zijn in geval van scheiding van tafel en bed, wanneer de vrouw geene machtiging meer noodig heeft.

Geheel hetzelfde geldt ten aanzien van eene straf-rechterlijke vervolging uit kracht van art. 147, 150 of 405 C. P. Ook hier zal eene vervolging minder voor komen, daar de man zijn bijstand (concours du mari dans l'acte) wel niet zal verleenen tot zulke handelingen, en evenzeer moeten wij op dezen regel eene uitzondering maken voor het geval van scheiding van tafel en bed.

¹⁾ Eene uitzondering op deze redeneering wensch ik te maken, voor 't geval dat de man zijne toestemming schriftelijk geeft, en niet heeft gezien, met welken naam de vrouw onderteekent.

Zien wij nu, wat in andere landen ten dezen aanzien bepaald is. Zooals ik reeds hierboven meldde onthield onze ontwerper zich van bepalingen hieromtrent.

Anders echter de Duitsche ontwerper van een B. W. 1888. Deze bepaalde in § 1274 het volgende:

»Die Ehefrau erhält den Familiennamen des Ehemannes.»

Deze § is een onmiddellijk gevolg van § 1272, die aldus luidt:

»Die Ehegatten sind unter einander zur Ehelichen Lebensgemeinschaft berechtigt und verpflichtet.»

Men leidt de naamsverandering der vrouw dus af uit het huwelijk, als de vereeniging van man en vrouw tot de innigste levensgemeenschap.

Uit § 1272 volgt dan ook, dat de vrouw niet alleen *recht* heeft op den naam van den man, doch zelfs *verplicht* is hem te dragen, zóó zeer zelfs, zeggen de motieven van het ontwerp ad § 1274, dat de man tegen de vrouw eene actie kan instellen tot herstel van het huiselijk leven, als ze niet aan dien plicht voldoet.

Het zij mij geoorloofd tegen het laatste gezegde in de motieven eenige bezwaren te opperen.

Zeer zeker zal de vrouw verplicht zijn, den naam van haren man te dragen, en ook zeggen de motieven (Vorbemerkung zu ABSCHN., II, tit. 8 n^o 6), dat men een privaatsrecht heeft op zijn naam, en men, wanneer een ander het betwist, dat recht kan handhaven, maar nergens vindt men in het Ontwerp zelf eene uitdrukkelijke vermelding van eene vordering van den man, om de vrouw te dwingen zijn naam te dragen, of tot herstel van het huwelijksleven, als de vrouw aan dien plicht niet voldoet.

Eene actie tot schadevergoeding is hier veelal evenmin mogelijk, zooals ik reeds hierboven vermeldde, daar de man geen schade lijdt, en ook kan hij geen echtscheiding om deze reden vragen.

Zoude deze plicht der vrouw dan ook niet veeleer tot die zedelijke verplichtingen behooren, die het huwelijk medebrengt, en tegen wier overtreding de wetgever geen vordering geeft? Zooals b. v. de verplichting der vrouw tot gehoorzaamheid?

Ook na scheiding van tafel en bed neemt het Duitsche Ontwerp de verplichting aan voor de vrouw om den naam des mans te dragen, daar het huwelijk nog bestaan blijft. De ontwerper schijnt dus niet, evenals de Fransche wetgever, bezwaar gevonden te hebben in de overweging, dat wellicht de vrouw door haar later gedrag den naam van den man zoude kunnen onteeren.

Ook waar het Ontwerp over echtscheiding handelt, bevat het eene § over de namen, nl.:

§ 1455. Die geschiedene Ehefrau erhält den Familiennamen des Ehemannes.

De ontwerper stelde deze bepaling aldus vast, omdat hierdoor de gewoonte bevestigd wordt, en omdat eene verandering van naam door echtscheiding te veel verwarring zoude scheppen.

Volgens de motieven ad § 1455 heeft de ontwerper deze gronden te gewichtig gevonden om ze te doen wijken voor het bezwaar van mogelijke onteering van den naam van den man door de vrouw.

Geheel in overeenstemming met het Duitsche Ontwerp bevatte het Saksische wetboek over deze stof reeds de volgende §§.

§ 1632 Die Ehefrau erhält den Familiennamen des Ehemannes.

§ 1748. Die Ehefrau behält nach der Scheidung den Familiennamen des Ehemannes.

HOOFDSTUK III.

Rechts- en handelingsbevoegdheid der van tafel en bed gescheiden vrouw.

De rechts- en handelingsbevoegdheid der van tafel en bed gescheiden vrouw vormde bij verre het belangrijkste onderwerp der beraadslaging over de wet van '93.

Het is eene quaestie die altijd van veel belang geweest is, doch die vooral in den laatsten tijd de opmerkzaamheid van verschillende wetgevers en ontwerpers tot zich heeft getrokken. In Frankrijk treedt zij te meer op den voorgrond, omdat men daar zooals wij zien zullen, aan de van tafel en bed gescheiden vrouw haar geheele onafhankelijkheid heeft terugge-

geven en de *séparation de corps*, wat hare gevolgen betreft, bijna met echtscheiding heeft gelijk gesteld, eene wijziging, niet te verwonderen in een land, waar het grootste deel der bevolking tot den Katholieken godsdienst behoort, en dus van de echtscheiding uit den aard der zaak wegens godsdienstige bezwaren weinig gebruik wordt gemaakt.

Door nu echter den toestand der van tafel en bed gescheiden vrouw te verlichten, en ze even onafhankelijk van den man te maken als de vrouw na echtscheiding, heeft men aan de Katholieken eene gelegenheid gegeven, om zonder hunne godsdienstige plichten te verzuimen, zich toch de voordeelen, die de echtscheiding oplevert, te verschaffen, en nu is dan ook werkelijk de benaming, die men ook vroeger reeds aan de scheiding van tafel en bed gaf, nl. „le divorce des Catholiques” geheel van pas.

Welke was de toestand der van tafel en bed gescheiden vrouw vóór 6 Febr. '93?

Vóór de Fransche revolutie gold als regel »la séparation de corps emporte toujours la séparation de

biens,"¹⁾ en toen de *séparation de corps*, na in 1792 te zijn afgeschaft, met den C. Nap. in 1803 weder werd ingevoerd, werd in art. 311 die regel weder vastgesteld. Andere bepalingen over de rechtsgevolgen vond men niet in Chap. IV, T. VI, Liv. I C. Nap. Die bepaling is ook nu nog niet veranderd, doch de wet van '93 voegt er verschillende andere aan toe.

Vóór 6 Febr. '93 was de van tafel en bed gescheiden vrouw dus onderworpen aan art. 215 en 217 C. Nap. (want het huwelijk blijft bestaan) en aan art. 1449 C. Nap.

Indien wij echter art. 217 en art. 1449 C. Nap. tegenover elkander stellen, bevat art. 1449 lid 2 eene uitzondering op art. 217: het laatste art. toch eischt machtiging door den man, indien de vrouw zich in 't algemeen verbindt, terwijl art. 1449 lid 2 aan de vrouw de beschikking van haar »mobielier" geeft, dus hiertoe geen machtiging eischt.

¹⁾ Zie Merlin, XII, *Sép. d. c.* § IV, II. Dezelfde schrijver zegt ook, dat bij het vonnis van *séparation de corps* dikwijls opsluiting voor een bepaalden tijd in een klooster bevolen werd. Zie het vonnis van het „Parlement" van Parijs, 17 Febr. 1770.

Nu werd in de praktijk wel de voorkeur gegeven aan de speciale bepaling van art. 1449 boven de meer algemeene van art. 217 volgens den regel: »lex specialis derogat generali,” maar art. 1449 lid 2 werd, daar het eene uitzondering was, zeer streng, geïnterpreteerd: De meeste schrijvers ¹⁾ toch beschouwden de uitdrukking: »aliéner son mobilier,” waarvan dat lid melding maakt, in nauw verband met art. 1449 lid 1 en meenden, dat het de bedoeling des wetgevers was geweest, aan de vrouw alleen de beschikking harer meubelen te geven, voorzover dit voor haar beheer noodzakelijk was.

Zooals men ziet, was dus tot nog toe de toestand van de van tafel en bed gescheiden vrouw een zeer afhankelijke, gebonden als zij was aan de machtiging en vertegenwoordiging van den man.

De wetgever belemmerde hierdoor de scheiding van tafel en bed zoozeer, dat velen, die door godsdienstige

¹⁾ Zie MARCADÉ, Explication du C. C., V ad art. 1449. LAURENT, Principes de droit civil français, XXII bldz. 320.

OPZOOMER II ad art. 249.

begrippen daarin niet verhinderd werden, de echtscheiding alleen daarom bóven de scheiding van tafel en bed verkozen. Zij wilden zich dus op deze wijze de kans van verzoening nog liever afsnijden, dan dat de vrouw verplicht zoude zijn, steeds machtiging van den man te vragen, van wien zij gescheiden leefde.

Een bewijs hiervan levert de statistiek. In 1885 waren er gemiddeld 5,7 echtscheidingen op 10,000 huisgezinnen, welke echter in 1890 tot 7 gestegen waren.

Omgekeerd verminderde het getal der séparations de corps in dezelfde mate. In 1884 telde men 2,821 scheidingen, doch in 1888 slechts 1,694, dus ongeveer de helft minder. ¹⁾

Nu brengt voorzeker het belang van den Staat mede, het huwelijk zooveel mogelijk in stand te houden, maar door de vóór '93 bestaande bepalingen bewerkte de Fransche wetgever veeleer het tegendeel.

¹⁾ Zie Officiel du 11 Juin 1891.

Onder de bepalingen toch van den C. Nap. vóór '93 weigerde de man dikwijls uit hatelijkheid, zijne vrouw te machtigen, hetgeen zeer zeker de kans op verzoening niet vermeerderde. Wel stelde dan de wetgever voor de vrouw de gelegenheid open om machtiging van den rechter te vragen, doch die kon niet dan na eene wellicht langdurige procedure verkregen worden (zie art. 861 vlg. C. de Pr.), en de vrouw zag op deze wijze de geschikte gelegenheid voor een tijdigen verkoop, doelmatige belegging of andere voordelige handeling voorbijgaan. Hierbij kwam nog, dat de man allicht de gelegenheid te baat nam om de vrouw geld af te persen voor het geven van zijne machtiging, daar de vrouw zich dikwijls liever eene kleine geldelijke opoffering wilde getroosten, dan dat zij zich door een tijdigen verkoop niet voor daling in de waarde harer goederen hoeden kon.

Evenzeer bestond voor de vrouw de mogelijkheid om harerzijds den man om te koopen, zijne machtiging tot ongeoorloofde handelingen te geven.

Voegen wij hierbij nog, dat het telkens vragen van

machtiging de verhouding tusschen de echtgenooten niet verbeterde, en de kans op verzoening diensengevolge verminderde.

Vandaar dan ook, dat men bij de behandeling der wet van '93 de noodzakelijkheid inzag om in den bestaanden toestand verandering te brengen.

4 Verschillende systemen hebben achtereenvolgens een punt van behandeling uitgemaakt, doch na langdurige discussie heeft men aan het 2^e door mij te vermelden systeem de voorkeur geschonken.

De bovengemelde systemen luiden aldus:

I. La femme séparée de corps peut, à son gré, demander à son mari, ou demander directement au tribunal par requête toutes les autorisations nécessaires pour ester en justice, pour l'aliénation de ses immeubles ou de ses valeurs mobilières, pour toutes acquisitions, emplois ou remplois et généralement pour toutes les mesures, que ses intérêts peuvent exiger. Dans ce cas, la femme devra faire notifier copie de sa requête au mari, avec mise en demeure d'intervenir, si bon lui semble (Sénat. J. Off., doc. parl. 1885, p. 567)

II. La femme séparée de corps reprend le plein exercice de sa capacité civile, sans avoir besoin, en aucun cas, de recourir à l'autorisation de son mari ou de justice.

III. La femme séparée de corps reprend l'exercice de sa capacité civile, mais seulement lorsque la séparation a été prononcée en sa faveur et contre le mari.

IV. La femme séparée de corps reprend l'exercice de sa capacité civile, s'il n'y a pas d'enfants du mariage.

Ad I. Aan het eerste systeem hechtte de Commissie van den Senaat hare goedkeuring. Ik kan echter in alle opzichten met de gronden instemmen, waarmede M. FLOURENS in zijn rapport aan den Raad van State in 1886 dit voorstel bestreed.

»Il est manifeste», zegt hij, »que, si la femme mé- dite une opération mal conçue, ce n'est pas direct- ment au tribunal qu'elle s'adressera pour obtenir l'autorisation.

Elle restera libre d'acheter du mari, comme le mari restera libre de lui vendre toutes les autori-

sations nécessaires pour réaliser cette opération”

Ook blijft hier m. i. het bezwaar gelden, dat de man zijne toestemming uit hatelijkheid zal weigeren. Dan is de vrouw evenzeer verplicht aan den rechter toestemming te vragen, hetgeen wellicht met langdurige formaliteiten gepaard gaat.

Bovendien schijnt het mij toe, dat men bij dit systeem zoude kunnen beweren, dat de van tafel en bed gescheiden vrouw in meer gevallen machtiging noodig heeft, dan wanneer er geen scheiding heeft plaats gehad. Vergelijken wij nl. art. 217 C. Nap. met de redactie van het eerste systeem, dan heeft het allicht den schijn, dat die redactie veel algemeener is, dan die van art. 217 C. Nap.

De laatste zinsnede: »et généralement pour toutes les mesures, que ses intérêts peuvent exiger” zoude men dus, om mogelijke verkeerde uitleggingen te voorkomen, liever eenigzins meer beperkt moeten gemaakt hebben.

Volgens dit systeem moet de vrouw, ook zoo zij haar verzoek aan den rechter richt, dit aan den man bij

afschrift doen beteekenen. Men zag namelijk in, dat het dikwijls zoude voorkomen, dat de rechtbank niet genoeg van de particuliere omstandigheden der vrouw op de hoogte is, om te beslissen, of al dan niet machtiging tot een zekere handeling moest gegeven worden.

De bepaling zal echter haar doel missen, indien de man niet verschijnt, en de rechtbank dus zonder zijn advies moet beslissen.

Ad II. Het tweede systeem is dat van den Raad van State, waaraan ook de *Chambre des Députés* hare goedkeuring hechtte, en dat den grondslag vormt van art. 3 lid 4 der wet van '93.

M. FLOURENS heeft in zijn rapport aan den Raad van State dit systeem op alleszins afdoende wijze verdedigd.

In afwijking immers van de bepalingen van het Romeinsche recht is de vrouw wat hare rechts- en handelingsbevoegdheid betreft in Frankrijk geheel met den man gelijk gesteld. Indien dus de vrouw gedurende het huwelijk de machtiging van den man moet vragen, is dit niet een gevolg van hare onbe-

kwaamheid, want de weduwe en de vrouw na echtscheiding hebben geen machtiging noodig, noch geschiedt dit in het belang der kinderen, daar ook bij een kinderloozen echt deze verplichting op de vrouw rust.

Veeleer moeten wij den grond dezer bepaling zoeken in de noodzakelijkheid, die er bestaat om het bestuur van het huisgezin aan één persoon op te dragen. Indien nu echter het huisgezin door scheiding van tafel en bed ontbonden wordt, verdwijnt alle reden om de verplichting tot machtiging voor de vrouw te behouden.

Bovendien, nu de vrouw in het algemeen gelijke rechts- en handelingsbevoegdheid heeft als de man, zoude men na scheiding van tafel en bed die verplichting evenzeer aan den man als aan de vrouw kunnen opleggen.

Ad III. Het derde systeem, dat door M. BARDOUX in den Senaat als amendement werd voorgesteld, werd door deze vergadering den 25^{sten} Jan. 1887 met 145 tegen 75 stemmen aangenomen. Toen echter later de Chambre des Députés van een ander gevoelen bleek

te zijn, hechtte ook de Senaat zijne goedkeuring aan het tweede systeem.

Ook het Italiaansche wetboek huldigt het derde systeem, doch mij schijnt het toe om verschillende redenen minder te verkiezen te zijn.

De verplichting tot machtiging immers wordt hier afhankelijk gemaakt van het feit, of de scheiding van tafel en bed al of niet tegen de vrouw is uitgesproken.

Maar dit laatste zal toch allerminst een grond leveren tot mindere bekwaamheid der vrouw om hare rechten uit te oefenen.

Hierbij komt nog, dat in dit amendement niet de mogelijkheid voorzien is, dat de scheiding tegen beide echtgenooten wordt uitgesproken.

Ad IV. Het vierde systeem, dat door M. BÉRENGER als amendement aan den Senaat was voorgesteld, werd door die vergadering den 25^{sten} Jan. 1887 verworpen en m. i. zeer terecht.

Het vermogen der kinderen wordt gedurende het huwelijk door den man beheerd, die met de uitoefening der vaderlijke macht belast is; mochten de kin-

deren meerderjarig worden, dan komt het beheer aan hen.

De machtiging is dus slechts noodig, waar de vrouw over hare persoonlijke goederen beschikt, en het amendement van M. BÉRENGER heeft dus blijkbaar de strekking, die goederen zooveel mogelijk voor de kinderen te bewaren. Doch zoude men voor den man dan niet evenzeer machtiging verplichtend moeten stellen, daar de kinderen toch ook belang bij het behoud van zijne goederen hebben?

Het doel, dat men door dit amendement zou willen bereiken, zoude echter ook door art. 226 C. Nap. verijddeld zijn. Bij testament toch heeft de vrouw de machtiging des mans niet noodig, en zoude zij dus een vrij groot deel van haar vermogen aan anderen kunnen nalaten.

Nog zij het mij veroorloofd eenige opmerkingen te maken naar aanleiding van de redactie van art. 3 lid 3 en 4 van de wet van '93, in verband met andere artt.

Het derde lid van art 3 komt mij voor in strijd

te zijn met de verdere bewoordingen van dat art.

Vergelijken wij art. 3 lid 3 met art. 3 lid 5, dan zien wij, dat scheiding van tafel en bed scheiding van goederen ten gevolge heeft, doch tevens dat verzoening, die de scheiding van tafel en bed doet ophouden, evenzeer scheiding van goederen ten gevolge heeft.

Dit lid 3 hangt ten nauwste samen met art. 1449 C. Nap., waar in het derde lid aan de vrouw de verplichting wordt opgelegd machtiging te vragen voor het vervreemden harer onroerende goederen.

In strijd daarmee bepaalt art. 3 lid 4, dat de van tafel en bed gescheiden vrouw geen machtiging noodig heeft, aan welke laatste bepaling wij de voorkeur zullen moeten geven boven art. 1449 C. Nap. vooral als wij art. 6 der wet van '93 in het oog houden.

Door dit art. 6 heeft de wetgever zich zelven veel moeite en last bespaard, doch de taak van den uitlegger geenszins vergemakkelijkt.

Het zoude de duidelijkheid zeer bevorderd hebben, indien de wetgever bij de invoering der wet van '93 in art. 1449 C. Nap. eenige wijzigingen gebracht

had, zooals de Senaat dat in zijn eerste ontwerp beoogde (J. Off. du 28 janvier. — Sénat, p. 115).

Mij komt het voor, dat men de redactie der wet zoude verbeterd hebben, door art. 1449 lid 3 C. Nap. te doen vervallen.

Deze bepaling toch is overbodig, daar art. 217 reeds hierin voorziet, en op deze wijze zoude bovendien de strijd tusschen art. 1449 C. Nap. en art. 3 lid 4 der wet '93 ophouden. Ook zoude men het eerste lid van art. 1449 C. Nap. m. i. beter tot deze redactie hebben gebracht: »la femme séparée de biens en reprend la libre administration.»

Waar toch art. 3 lid 3 der wet '93 reeds naar art. 1449 C. Nap. verwijst, behoeft dit art. wederkeerig niet de scheiding van tafel en bed te vermelden.

Systematisch zoude het, meen ik, beter geweest zijn, de uitzondering voor de scheiding van tafel en bed bij den regel in art. 217 C. Nap. te plaatsen, ¹⁾

¹⁾ De ontwerper van een 1e B. B.W. volgde in a. 147 dezelfde redactie.

want in de afdeeling van den C. Nap., die over de scheiding van tafel en bed handelt, wordt overigens niet van de gevolgen dier instelling gesproken, maar veeleer van de gronden en de procedure der scheiding.

Dat de wetgever bij de invoering dezer wet niet om andere bepalingen dacht, blijkt ook nog hieruit, dat art. 1304 C. Nap. niet tegelijk werd aangevuld.

Aan het einde van het 2^e lid van dit art. hadden de volgende woorden moeten toegevoegd worden: »ou du jour de la séparation de corps.»

Daar de wet van '93 de machtiging voor de van tafel en bed gescheiden vrouw niet meer verplichtend stelt, is het niet meer dan consequent, de verjaring ook van 't oogenblik der scheiding te doen loopen, want reden tot schorsing is er niet meer.

Desniettenstaande is M. SURVILLE in de *Revue Critique* Tome XXII, n^o 4, 1893 de meening toegedaan, dat zulk eene aanvulling van art. 3 nadeelig zoude werken.

»En effet» zegt hij, »si la femme en agissant auparavant, avouait qu'elle a passé des actes au mépris de l'autorité maritale à une époque où elle y était soumise, cet aveu pourrait rendre la réconciliation entre époux plus que problématique.»

Zeer goed echter kan ik mij vereenigen met de tegenwerpingen van M. THÉNOT in de Revue Critique Tome XXII, n^o 6, 1893. In vele gevallen immers zal de handeling der vrouw aan den man bekend worden door de actie der tegenpartij, in welk geval het weglaten der bijvoeging niet baat.

Indien echter de vrouw er belang bij heeft, om de vordering tot nietigverklaring in te stellen, zal zij zich haasten dit terstond na de scheiding van tafel en bed te doen, onverschillig, of de verjaring loopt of niet, omdat zij dan niet meer bevreesd behoeft te zijn, den man te mishagen.

Bovendien, als wij nagaan, dat in Frankrijk het aantal der verzoeningen slechts 2% bedraagt, mogen we toch alleen om die weinige gevallen art 1304 C. Nap. niet onveranderd laten.

Alvorens van dit onderwerp af te stappen wensch ik nog eenige woorden naar aanleiding van ons Ontwerp '86 van een 1^e B. B. W. te spreken.

Indien wij het systeem van den ontwerper met dat van den Franschen wetgever van '93 vergelijken, zien wij, dat beide tot hetzelfde resultaat komen: beide laten voor de van tafel en bed gescheiden vrouw niet alleen de verplichte machtiging, maar ook de vertegenwoordiging door den man vervallen. Zij bereiken dat resultaat evenwel langs geheel verschillende wegen.

Eischt toch de C. Nap. voor de gehuwde vrouw de machtiging van haren echtgenoot voor alle verbintenissen (art. 217 C. Nap.), de ontwerper heeft hier art. 163 B. W., dat eene zuivere navolging van art. 217 C. Nap. was, niet nagevolgd.

Hij is van een ander systeem uitgegaan, en wel, zooals de Mem. van Toel. ad art. 147 zegt, een tusschensysteem, dat nóch de volkomen onbekwaamheid der vrouw aanneemt, evenals art. 217 C. Nap., art. 163 B. W. en § 1638 van het Saks. Wetb.,

nóch de gehuwde vrouw geheel met de ongehuwde gelijk stelt

Het ontwerp eischt machtiging voor de gehuwde vrouw alleen in die gevallen, waarin het belang van het huisgezin het medebrengt, en die het in art. 147 opnoemt.

Art. 147 lid 1 »Indien geen scheiding van tafel en bed tusschen de echtgenooten bestaat, behoeft de vrouw de bewilliging van den man tot het doen van schenkingen, tenzij de waarde in verhouding tot haar vermogen niet bovenmatig is; tot het vervreemden of het bezwaren harer onroerende goederen; tot het aangaan van geldleeningen en verbintenissen als borg; tot het teekenen van handelspapier; alsmede tot het aanvaarden van erfenissen, anders dan onder voorrecht van boedelbeschrijving.»

Daar nu echter door de scheiding van tafel en bed het huisgezin wordt opgeheven, zegt art. 147 zeer consequent, dat dan ook de grond tot machtiging vervalt.

Het Ontwerp gaat dus veel verder dan de wet '93,

want beide heffen de verplichte machtiging voor de van tafel en bed gescheiden vrouw op, maar het ontwerp beperkt zelfs die machtiging gedurende het huwelijk; in plaats van zooals in art. 217 C. Nap. tot elke verbintenis autorisatie noodig te achten, stelt het zich tevreden, ze slechts voor enkele in art. 147 genoemde handelingen te eischen, »die voor de tegenwoordige en toekomstige belangen van het gezin van beteekenis zijn kunnen», zegt de Mem. van Toel. ad art. 147.

Ook de Duitse ontwerper van een B. W. heeft in § 1277 over dit onderwerp eene regeling gemaakt.

Als de vrouw zich namelijk tot eene door haar persoonlijk te verrichten handeling verbindt, heeft ze machtiging noodig, en bij gebreke daarvan heeft de man een vordering tot nietigverklaring.

§ 1277 lid 4 zegt echter: »Solange die häusliche Gemeinschaft der Ehegatten aufgehoben ist, kann das Anfechtungsrecht nicht ausgeübt werden.»

Is deze bepaling te billijken, als men bedenkt, dat gedurende de scheiding van tafel en bed de man door

de vervulling der verbintenis niet geschaad wordt, daar de huwelijksgemeenschap ontbonden is, tóch komt zij mij wellicht minder gewenscht voor. Er wordt namelijk niet gezegd, dat de vrouw gedurende scheiding van tafel en bed geen machtiging van den man meer behoeft, maar alleen, dat de man geen vordering tot nietigverklaring mag instellen. Zoodra dus de echtgenooten verzoend zijn, zal hij al de handelingen in § 1277 vermeld, en door de vrouw gedurende de scheiding verricht, kunnen doen nietig verklaren.

Het gevolg zal zijn, dat de derden bedrogen uitkomen, en dat de echtgenooten zich alleen zullen verzoenen, om den man in de gelegenheid te stellen, de handelingen der vrouw te doen vernietigen.

HOOFDSTUK IV.

Verzoening.

Ofschoon de wet van '93 zoodanige verandering in de regeling der scheiding van tafel en bed brengt, dat ze vele gevolgen met de echtscheiding gemeen heeft, blijven toch nog ingrijpende verschillen tusschen deze twee instellingen bestaan.

Een der voornaamste is wel gelegen in de bepaling, waarbij de wetgever voor de van tafel en bed gescheiden echtgenooten de mogelijkheid van verzoening openstelt.

Vóór 1893 bevatte de C. Nap. slechts één art. daarover, nl. art. 1451. Deze bepaling echter slaat alleen

op de verzoening, voor zoover betreft het vermogen der echtgenooten, daar zij melding maakt van de »communauté» (zie art. 1451 lid 1) en bovendien in den 5den Titel van het 3de Boek eene plaats heeft gevonden, welke titel alleen over de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk handelt.

Ofschoon zulks dus niet uitdrukkelijk bepaald was, nam men echter de herleving der verplichting tot samenwoning door de verzoening stilzwijgend aan.

Vóór de wet van '93 werd dus door de verzoening de vorige toestand geheel hersteld, zoowel ten opzichte van het vermogen, doordat de huwelijksche voorwaarden volgens art. 1451 lid 4 C. Nap. niet mochten veranderd worden, als ten opzichte van de verplichting tot samenwoning.

Zien wij nu welke ingrijpende veranderingen art. 3 lid 5 der wet '93 in dit systeem gebracht heeft.

Deze bepaling is aldus geredigeerd:

»S'il y a cessation de la séparation de corps par la réconciliation des époux, la capacité de la femme est modifiée pour l'avenir et réglée par les dispositions

de l'art. 1449. Cette modification n'est opposable aux tiers, que si la reprise de la vie commune a été constatée par acte, passé devant notaire avec minute, dont un extrait devra être affiché en la forme indiquée par l'art. 1445 et de plus par la mention en marge : 1^o de l'acte de mariage ; 2^o du jugement ou de l'arrêt qui a prononcé la séparation, et enfin par la publication en extrait dans l'un des journaux du département, recevant les publications légales."

Zooals men ziet is het vooral de eerste zinsnede van dit art., die belangrijk den toestand wijzigt, en dat wel zonder dat deze bepaling in den Senaat of in de Chambre des Députés de aandacht mocht tot zich trekken.

Onderstellen wij nu het geval, dat een van tafel en bed gescheiden vrouw later is verzoend met haren echtgenoot. Wat is nu haar toestand? Wij moeten volgens de wet '93 art. 1449 C. Nap. op haar toepassen: die vrouw zal dus in de daarbij bedoelde gevallen wederom de machtiging en vertegenwoordiging van haren man noodig hebben, die zij gedurende de scheiding kon missen.

Van den anderen kant zal zij het beheer harer goederen weder terug krijgen.

Wij komen dus tot deze conclusie, dat de toestand van zulk eene vrouw dezelfde is, als die van de vrouw na scheiding van goederen.

Ziedaar eene zonderlinge bepaling, die geheel in strijd is met verschillende andere artt. van den C. Nap.

De wetgever is hier, zooals bovendien blijkt uit de debatten in den Senaat op 27 Jan. '87, van het denkbeeld uitgegaan, dat de verzoening na scheiding van tafel en bed alleen de verplichting tot samenwoning doet herleven.

Willen nu de echtgenooten bovendien den toestand, zooals hij gedurende het huwelijk was, hersteld zien, zoo moeten zij zich andermaal verzoenen, althans bij notarieele akte wederom de finantieele gevolgen regelen.

Bij de eerste verzoening komen zij dus tot den toestand van scheiding van goederen (dien zij voor zich misschien allerminst wenschen) en, nadat zij zich krachtens art. 1451 C. Nap. nogmaals verzoend hebben en wederom al de daar gevorderde verdragende for-

maliteiten hebben vervuld, bereiken zij eindelijk het verlangde resultaat.

Zulk eene regeling zal het aantal der verzoeningen, dat toch reeds niet groot is, niet vermeederen.

Bovendien is deze alinea in strijd met art. 1395 C. Nap. Volgens dat art. mogen de huwelijksche voorwaarden niet veranderd worden na het huwelijk. In verband daarmee bepaalt art. 1451 laatste lid C. Nap. nog eens uitdrukkelijk, dat na de verzoening de toestand ten opzichte van het vermogen dezelfde moet zijn, als vóór de scheiding, en nu zegt art. 3 lid 5, dat per se scheiding van goederen zal bestaan blijven!

Hierbij komt nog, dat door deze redactie de echtgenooten tot den toestand van scheiding van goederen kunnen komen, zonder dat voor die scheiding één der in art. 1443 C. Nap. opgenoemde redenen aanwezig is.

Zij behoeven dan slechts scheiding van tafel en bed te vragen en zich daarop te verzoenen om hun doel te bereiken. Nu de wetgever deze bepaling heeft

opgenomen, had hij dan ook m. i. de redenen tot scheiding van goederen zeer wel kunnen vermeerderen met de gronden tot scheiding van tafel en bed.

Toch heeft de wetgever blijkbaar zulk eene vermeerdering niet gewild.

Hoe zal men art. 3 lid 5 eerste zinsnede der wet '93 in verband met het reeds bestaande art. 1451 C. Nap. moeten interpreteren?

M. BONNET meent in het Journal du Notariat van 16 Febr. '93, dat aan de vrouw hier de keus tusschen de beide artikelen openstaat.

Ik meen dit te mogen betwijfelen, daar geen uitdrukkelijke wetsbepaling aan de vrouw hiertoe het recht geeft.

Veeleer zoude ik meenen, dat men aan art. 3 lid 5 der wet '93 de voorkeur moet geven volgens den regel: »lex posterior derogat priori» en ook wegens art. 6 der wet '93.

De duidelijkheid zoude echter zeer zeker bevorderd zijn, indien de wetgever zich de moeite gegeven had

bij de invoering der wet van '93 ook in art. 1451 C. Nap. verandering te brengen.

Zoo geloof ik, dat de volgende redactie van art. 1451 lid 1 C. Nap. zeker het bovengenoemde bezwaar zoude hebben weggenomen:

Art. 1451 lid 1: »La communauté dissoute par la séparation de biens peut être rétablie du consentement des deux parties.»

In de laatste zinsnede van art. 3 lid 5 dezer wet maakte de Fransche wetgever eene nieuwe bepaling ten opzichte van de bekendmaking der verzoening. De reden dezer bepaling is niet moeielijk te gissen. Nu toch aan de van tafel en bed gescheiden vrouw de verplichting om zich te doen machtigen niet meer wordt opgelegd, is het begrijpelijk, dat de wetgever aan de verzoening, die de vrouw in dat opzicht weder aan den man onderwerpt, zooveel mogelijk publiciteit wil geven, ten einde derden op hunne hoede te doen zijn. Dit belet echter niet, dat het m. i zeker goed te keuren zoude zijn geweest, indien

op de verzoening, voor zoover betreft het vermogen der echtgenooten, daar zij melding maakt van de »communauté» (zie art. 1451 lid 1) en bovendien in den 5den Titel van het 3de Boek eene plaats heeft gevonden, welke titel alleen over de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk handelt.

Ofschoon zulks dus niet uitdrukkelijk bepaald was, nam men echter de herleving der verplichting tot samenwoning door de verzoening stilzwijgend aan.

Vóór de wet van '93 werd dus door de verzoening de vorige toestand geheel hersteld, zoowel ten opzichte van het vermogen, doordat de huwelijksche voorwaarden volgens art. 1451 lid 4 C. Nap. niet mochten veranderd worden, als ten opzichte van de verplichting tot samenwoning.

Zien wij nu welke ingrijpende veranderingen art. 3 lid 5 der wet '93 in dit systeem gebracht heeft.

Deze bepaling is aldus geredigeerd:

»S'il y a cessation de la séparation de corps par la réconciliation des époux, la capacité de la femme est modifiée pour l'avenir et réglée par les dispositions

de l'art. 1449. Cette modification n'est opposable aux tiers, que si la reprise de la vie commune a été constatée par acte, passé devant notaire avec minute, dont un extrait devra être affiché en la forme indiquée par l'art. 1445 et de plus par la mention en marge: 1^o de l'acte de mariage; 2^o du jugement ou de l'arrêt qui a prononcé la séparation, et enfin par la publication en extrait dans l'un des journaux du département, recevant les publications légales."

Zooals men ziet is het vooral de eerste zinsnede van dit art., die belangrijk den toestand wijzigt, en dat wel zonder dat deze bepaling in den Senaat of in de Chambre des Députés de aandacht mocht tot zich trekken.

Onderstellen wij nu het geval, dat een van tafel en bed gescheiden vrouw later is verzoend met haren echtgenoot. Wat is nu haar toestand? Wij moeten volgens de wet '93 art. 1449 C. Nap. op haar toepassen: die vrouw zal dus in de daarbij bedoelde gevallen wederom de machtiging en vertegenwoordiging van haren man noodig hebben, die zij gedurende de scheiding kon missen.

Van den anderen kant zal zij het beheer harer goederen weder terug krijgen.

Wij komen dus tot deze conclusie, dat de toestand van zulk eene vrouw dezelfde is, als die van de vrouw na scheiding van goederen.

Ziedaar eene zonderlinge bepaling, die geheel in strijd is met verschillende andere artt. van den C. Nap.

De wetgever is hier, zooals bovendien blijkt uit de debatten in den Senaat op 27 Jan. '87, van het denkbeeld uitgegaan, dat de verzoening na scheiding van tafel en bed alleen de verplichting tot samenwoning doet herleven.

Willen nu de echtgenooten bovendien den toestand, zooals hij gedurende het huwelijk was, hersteld zien, zoo moeten zij zich andermaal verzoenen, althans bij notarieele akte wederom de finantieele gevolgen regelen.

Bij de eerste verzoening komen zij dus tot den toestand van scheiding van goederen (dien zij voor zich misschien allerminst wenschen) en, nadat zij zich krachtens art. 1451 C. Nap. nogmaals verzoend hebben en wederom al de daar gevorderde verdragende for-

maliteiten hebben vervuld, bereiken zij eindelijk het verlangde resultaat.

Zulk eene regeling zal het aantal der verzoeningen, dat toch reeds niet groot is, niet vermeederen.

Bovendien is deze alinea in strijd met art. 1395 C. Nap. Volgens dat art. mogen de huwelijksche voorwaarden niet veranderd worden na het huwelijk. In verband daarmee bepaalt art. 1451 laatste lid C. Nap. nog eens uitdrukkelijk, dat na de verzoening de toestand ten opzichte van het vermogen dezelfde moet zijn, als vóór de scheiding, en nu zegt art. 3 lid 5, dat per se scheiding van goederen zal bestaan blijven!

Hierbij komt nog, dat door deze redactie de echtgenooten tot den toestand van scheiding van goederen kunnen komen, zonder dat voor die scheiding één der in art. 1443 C. Nap. opgenoemde redenen aanwezig is.

Zij behoeven dan slechts scheiding van tafel en bed te vragen en zich daarop te verzoenen om hun doel te bereiken. Nu de wetgever deze bepaling heeft

opgenomen, had hij dan ook m. i. de redenen tot scheiding van goederen zeer wel kunnen vermeerderen met de gronden tot scheiding van tafel en bed.

Toch heeft de wetgever blijkbaar zulk eene vermeerdering niet gewild.

Hoe zal men art. 3 lid 5 eerste zinsnede der wet '93 in verband met het reeds bestaande art. 1451 C. Nap. moeten interpreteren?

M. BONNET meent in het Journal du Notariat van 16 Febr. '93, dat aan de vrouw hier de keus tusschen de beide artikelen openstaat.

Ik meen dit te mogen betwijfelen, daar geen uitdrukkelijke wetsbepaling aan de vrouw hiertoe het recht geeft.

Veeleer zoude ik meenen, dat men aan art. 3 lid 5 der wet '93 de voorkeur moet geven volgens den regel: »lex posterior derogat priori» en ook wegens art. 6 der wet '93.

De duidelijkheid zoude echter zeer zeker bevorderd zijn, indien de wetgever zich de moeite gegeven had

bij de invoering der wet van '93 ook in art. 1451 C. Nap. verandering te brengen.

Zoo geloof ik, dat de volgende redactie van art. 1451 lid 1 C. Nap. zeker het bovengenoemde bezwaar zoude hebben weggenomen:

Art. 1451 lid 1: »La communauté dissoute par la séparation de biens peut être rétablie du consentement des deux parties.»

In de laatste zinsnede van art. 3 lid 5 dezer wet maakte de Fransche wetgever eene nieuwe bepaling ten opzichte van de bekendmaking der verzoening. De reden dezer bepaling is niet moeielijk te gissen. Nu toch aan de van tafel en bed gescheiden vrouw de verplichting om zich te doen machtigen niet meer wordt opgelegd, is het begrijpelijk, dat de wetgever aan de verzoening, die de vrouw in dat opzicht weder aan den man onderwerpt, zooveel mogelijk publiciteit wil geven, ten einde derden op hunne hoede te doen zijn. Dit belet echter niet, dat het m. i zeker goed te keuren zoude zijn geweest, indien

de wetgever de bekendmaking in de dagbladen ook tot art. 1445 C. Nap. had uitgebreid. Daar hij echter, zooals ook uit vroegere bepalingen blijkt, weinig acht schijnt gegeven te hebben op de overige bepalingen in den C. Nap., is ook dit niet te verwonderen.

Art. 311 lid 5 is ook in dit opzicht eene verbetering, dat, terwijl volgens art. 1451 C. Nap. de verzoening gepaard moest gaan van eene authentieke acte, nu zoodanige acte, waardoor de verzoening slechts belemmerd werd, niet vereischt wordt. Wel wordt eene authentieke acte voor de bekendmaking vereischt, evenals in het Ontwerp '86 van een 1^e B. B. W., zooals wij hier beneden zien zullen.

Behandelen wij ten slotte nog de bepalingen over dit onderwerp in het Ontwerp '86 van een 1^e B. B. W.

Het Ontwerp heeft zich in dezen hoofdzakelijk aan het systeem van het B. W. gehouden. Echter heeft men de oude bepalingen verduidelijkt, door het ken-teeken der verzoening te stellen in de samenwoning

Ook vroeger reeds werd door vele schrijvers ¹⁾ de samenwoning als een vermoeden van verzoening aangenomen naar analogie van art. 271 lid 2 B. W., doch nu wordt in het Ontwerp samenwoning zelfs tot een vereischte voor verzoening gesteld. Immers verzoening zonder samenwoning is niet wel denkbaar, en het tegenovergestelde is natuurlijk onmogelijk.

Bovendien heeft het Ontwerp in art. 281 eene verbetering ingevoerd, door met afwijking van art. 304 B. W. eene notarieele acte voor de bekendmaking der verzoening te eischen. Vroeger toch moest eene geheel vormlooze verklaring van verzoening, door de echtgenooten op te maken, publiek gemaakt worden.

¹⁾ Bijv. ASSER en VAN HEUSDE I, blz. 313.

HOOFDSTUK V.

Artikelen 5 en 6.

Art. 5. La présente loi s'applique aux séparations de corps prononcées ou demandées avant sa promulgation.

Deze bepaling werd door de Chambre des Députés op voorstel harer commissie den 18den Juni '92 aangenomen en later ook door den Senaat goedgekeurd, echter niet zonder dat in die vergadering op het overbodige van de woorden; »ou demander» gewezen werd, daar immers, als de wet '93 reeds op de uitgesproken scheidingen toepasselijk is, zij dit a fortiori zijn moet op de nog niet uitgesproken, doch gevorderde scheidingen. Zoude men evenwel tegen deze laatste bewering niets kunnen aanvoeren?

Als art. 5 alleen inhoudt, dat de wet op de uitgesproken scheidingen toepasselijk is, heeft de wetgever natuurlijk alleen het oog op de gevolgen der scheiding, die in deze wet verandering ondergaan (bijv. art. 1 en art. 3), daar het proces reeds is afgelopen.

De wetgever *kan* dus niet het oog hebben gehad op eene toepassing van de in art. 4 veranderde procedure in appel.

Indien de wetgever dus de bedoelde woorden niet aan het art. had toegevoegd, zoude dit wellicht tot de interpretatie hebben kunnen leiden, dat art. 4 niet toepasselijk zou zijn op aanhangige gedingen.

Deze twijfel nu is door de bestaande redactie vermeden.

Daar art. 5 alleen de scheiding van tafel en bed vermeldt, mag men aan art. 2 dezer wet geen terugwerkende kracht toekennen.

Of het niet vermelden van art. 2 hier aan de onnauwkeurigheid van den wetgever te wijten is, dan wel of dit met opzet geschiedde, zal moeilijk te be-

slissen zijn. Dit staat vast, dat naar aanleiding van deze quaestie niet beraadslaagd werd.

Hoe dit ook zij, zeer zeker is het dunkt mij beter, dat art. 2 evenals nu geen terugwerkende kracht heeft.

In het tegenovergestelde geval toch zouden den 6den Febr. '93 alle vrouwen, die gescheiden waren, den naam van haren man verliezen. Dit zoude veel verwarring geven, die bovendien nog zou vermeerderen, als wij bedenken, dat die naamsverandering volstrekt niet wordt bekend gemaakt. Het vonnis van echtscheiding, dat alleen derden van die verandering op de hoogte kan brengen, is reeds lang bekend gemaakt.

Wij zouden ons naar aanleiding van dit art. ook nog deze vraag kunnen stellen, die waarschijnlijk door de jurisprudentie zal beslist worden.

Indien de van tafel en bed gescheiden vrouw zich vóór het in werking treden der wet van 6 Febr. '93 zonder machtiging van den man verbindt, mag dan de man *na* dat tijdstip nog eene rechtsvordering tot

nietigverklaring instellen? m. a. w. bedoelt art. 5 dat de wet van '93 ook de verplichting tot machtiging opheft voor handelingen, die *reeds verricht zijn* vóór 6 Febr. '93, of bedoelt dat art. alleen echtgenooten, die vroeger gescheiden waren, *in de toekomst* de voordeelen dier wet te laten genieten?

Mij dunkt, dat men de laatste vraag bevestigend zal moeten beantwoorden. Indien de scheiding vóór het in werking treden der wet van 6 Febr. '93 heeft plaats gehad, blijft de behoefte aan machtiging voor de vrouw bestaan, en heeft de man zijnerzijds het recht verworven, om eene actie tot nietigverklaring in te stellen.

Daar wij nu als algemeenen regel moeten aannemen, dat verkregen rechten worden geëerbiedigd, meen ik, dat men den man zijne vordering na '93 zal moeten laten behouden, daar immers art. 5 niet het tegendeel bepaalt, maar veeleer de zaak onbeslist laat.

Ook het volgende schijnt mij toe een argument voor het bovengemelde te zijn. Onderstellen wij, dat de rollen omgekeerd waren, en dat dus de onder het

vroegere recht van tafel en bed gescheiden vrouw *geen* machtiging van den man noodig had, terwijl dit thans *wel* het geval was.

Heeft de vrouw nu bedoelde handelingen zonder machtiging verricht, dan zal, ook bij het bestaan van een art. als art. 5, niemand aan den man het recht toekennen, om na invoering der nieuwe wet, eene vordering tot nietigverklaring der vóór '93 door de vrouw verrichte handelingen in te stellen. Men zoude op deze wijze immers op het reeds verkregen recht der vrouw inbreuk maken?

Welnu, hetzelfde schijnt mij toe in het eerste door mij genoemde geval te gelden.

Art. 5 komt mij voor ook bezwaren op te leveren, indien wij het in verband brengen met art. 3 lid 5.

Stellen wij ons voor, dat de verzoening vóór het in werking treden dezer wet heeft plaats gehad; de echtgenooten zullen natuurlijk, nu zij het wederom met elkander eens zijn, en hun vermogenstoestand krachtens art. 1451 C. Nap. dezelfde is als vóór de schei-

ding, ongaarne aan die scheiding herinnerd worden.

Thans bindt hen echter art. 3 lid 5 dezer wet. Hun vermogenstoestand verandert plotseling, en zonder de minste aanleiding worden zij verplaatst in een toestand van scheiding van goederen, terwijl bovendien nog hun verzoening in dagbladen moet bekend gemaakt worden, indien zij willen, dat zij tegen derden van werking zij.

Art. 6. Les dispositions contraires à la présente loi sont abrogées.

Dit is een middel, dat door den Franschen wetgever reeds meermalen werd te baat genomen, en zeker niet van zijne nauwkeurigheid getuigt. In plaats toch van artikelen als art. 1449 en art. 1451 C. Nap in overeenstemming te brengen met de nieuwe bepalingen, vergenoegt de wetgever zich, hier in 't algemeen alles, wat tegenstrijdig is, af te schaffen.

Indien echter de wetgever langen tijd dit systeem blijft volgen, zullen er weinig artikelen in den C. Nap. gevonden worden, waarvan niet een gedeelte reeds is afgeschaft, terwijl tóch de tekst onveranderd is blijven staan.

Een juiste kennis van die door afzonderlijke wetten later aangebrachte wijzigingen zal dan meer dan ooit te pas komen, daar dit een groote factor zal worden bij de uitlegging van den C. Nap.

Bovendien zal de tegenstrijdigheid der artikelen, die in de jurisprudentie en praktijk tot veel verschil van meening aanleiding geven zal, de rechtsonzekerheid nog belangrijk doen toenemen.

TEKST DER WET VAN 6 FEBR. 1893.

**Loi portant modifications au régime de la
séparation de corps.**

Art. 1^{er}. L'art. 108 du Code civil est complété ainsi qu'il suit:

»La femme séparée de corps cesse d'avoir pour domicile légal le domicile de son mari.

»Néanmoins, toute signification faite à la femme séparée en matière de questions d'état, devra également être adressée au mari, à peine de nullité.»

2. L'art. 299 du Code civil est complété ainsi qu'il suit:

»Par l'effet du divorce, chacun des époux reprend l'usage de son nom.»

3. L'art. 311 du Code civil est remplacé par les dispositions suivantes :

» Art. 311. Le jugement, qui prononce la séparation de corps ou un jugement postérieur peut interdire à la femme de porter le nom de son mari, ou l'autoriser à ne pas le porter. Dans le cas où le mari aurait joint à son nom le nom de sa femme, celle-ci pourra également demander qu'il soit interdit au mari de le porter.

» La séparation de corps emporte toujours la séparation de biens.

Elle a, en outre, pour effet de rendre à la femme le plein exercice de sa capacité civile, sans qu'elle ait besoin de recourir à l'autorisation de son mari ou de justice.

» S'il y a cessation de la séparation de corps par la réconciliation des époux, la capacité de la femme est modifiée pour l'avenir et réglée par les dispositions de l'art. 1449. Cette modification n'est opposée aux tiers que si la reprise de la vie commune a été constatée par acte passé devant notaire

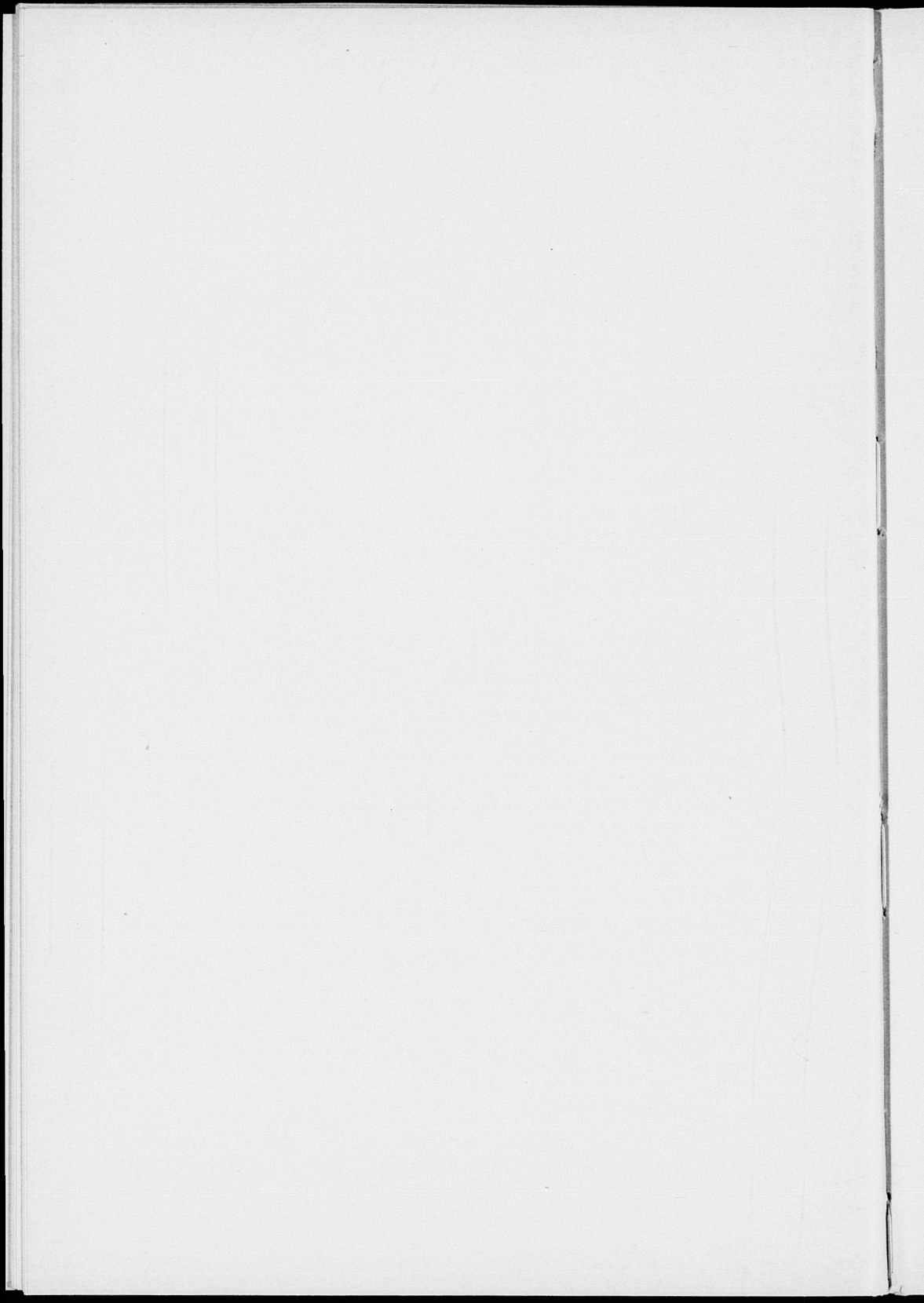
avec minute, dont un extrait devra être affiché en la forme indiquée par l'art. 1445, et de plus par la mention en marge: 1^o de l'acte de mariage; 2^o du jugement ou de l'arrêt qui a prononcé la séparation, et enfin par la publication en extrait dans l'un des journaux du département recevant les publications légales."

4. Handelt over de procedure en werd door mij niet behandeld.

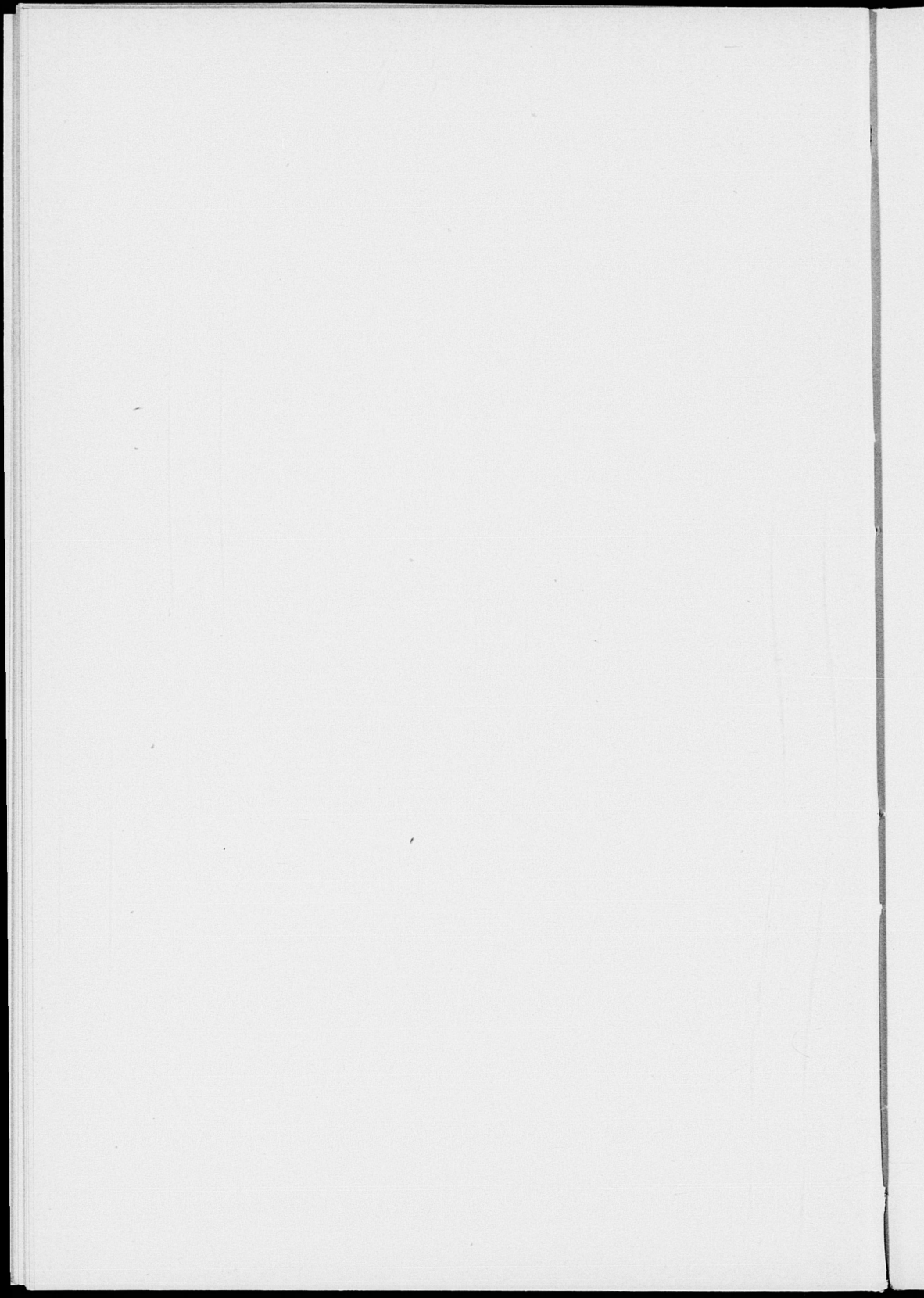
5. La présente loi s'applique aux séparations de corps prononcées ou demandées avant sa promulgation.

6. Les dispositions contraires à la présente loi sont abrogées.

7. La présente loi est applicable aux colonies où les dispositions du Code civil ci-dessus visées sont en vigueur.



STELLINGEN.



STELLINGEN.

I

Tusschen personen, wier huwelijk na scheiding van tafel en bed is ontbonden, mag geen nieuw huwelijk plaats hebben.

II.

De erkenning van natuurlijke kinderen na het overlijden der moeder brengt wel verplichtingen, doch geene rechten van den erkennenden vader tegenover het kind te weeg.

III.

Af te keuren is de verplichting van den voogd tot hypotheek-stelling.

IV.

De verjaring behoorde niet door aanmaning gestuit te worden.

V.

Niet alleen de verzekering van de zijde van den verzekeraar, doch evenzeer de verzekering van de zijde van den verzekerde is eene daad van koophandel.

VI.

De verplichting tot fondsbezorging in art. 106 K. behoorde te vervallen.

VIII.

Ook bij oneigenlijke rechtspraak is vertegenwoordiging door procureurs noodig.

VIII.

Onjuist is de opvatting van WINDSCHEID, dat de b. f. possessor van een vruchtdragende zaak door fructuum perceptio slechts b. f. possessor van de vruchten zoude worden.

IX.

Art. 165 Wetb. van Strafv. is nutteloos en bovendien ongewenscht.

X.

Bij ontdekking op heeterdaad van een misdrijf, waarop geene gevangenisstraf van vier jaren of meer is bedreigd, kunnen geene andere voorwerpen dan weggenomen goederen worden in beslag genomen.

XI.

In art. 55 Wetb. van Strafr. wordt ten onrechte gesproken van: »een feit”.

XII.

De strafrechterlijke verjaring berust niet op een deugdelijken grond.

XIII.

De burgemeester, die geen lid van den gemeenteraad is, heeft niet het recht in de vergadering van den raad voorstellen te doen.

XIV.

Kiesrecht-uitbreiding in den omvang van het ontwerp-TAK is geen eisch van recht en is uit een oogpunt van staatsbelang af te keuren.

XV.

Art. 51 Gem.wet is als eene uitzondering te beschouwen op het *tweede* zoowel als op het *derde* lid van art. 50, niet slechts als eene uitzondering op het

derde lid van dat art. Wanneer dus de stemmen staken over eene benoeming, moet dadelijk het lot beslissen, en geen uitstel tot eene volgende vergadering plaats hebben.

XVI.

Tijdelijke bescherming tot ontwikkeling van de volksnijverheid verdient op praktische gronden afkeuring.

